

Broedvogels van Polder Oosterwolde in 2013

Symen Deuzeman

Sovon-rapport 2013/58
SBB-projectcode 3691

Broedvogels van Polder Oosterwolde in 2013

Symen Deuzeman

SOVON-inventarisatierapport 2013/58
Dit rapport is samengesteld in opdracht van
Staatsbosbeheer, regio-Oost
SBB-projectcode 3691

Colofon

© Sovon Vogelonderzoek Nederland 2013

Dit rapport is samengesteld in opdracht van Staatsbosbeheer, regio-Oost

Illustratie omslag: Het gemaaide deel van de Riethaere met nest van Buizerd in wilg, 30 april 2013.

Wijze van citeren: Deuzeman S. 2013. Broedvogels van Polder Oosterwolde in 2013. Sovon-rapport 2013/58. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen

Inhoudsopgave

Samenvatting	4
1. Inleiding	5
2. Gebied	7
2.1. Ligging en karakteristiek	7
2.2. Bodemgebruik	8
3. Werkwijze	11
3.1. Doelstelling	11
3.2. Veldwerk	11
3.3. Interpretatie	12
3.4. Weersomstandigheden	12
3.5. Overige omstandigheden	12
3.6. Foutenmarges	12
4. Resultaten	15
4.1. Soorten en aantallen	15
4.2. Soortbesprekingen	16
4.3. Waarnemingen van niet-broedende vogels	22
5. Evaluatie	25
5.1 Aantalsverloop weidevogels	25
5.2. Aantalsverloop van moerasvogels	27
5.3. Aantalsverloop Verlengde Riethaere, Kleine Woldweg en Overige Landschapselementen	28
6. Literatuur	33
Bijlagen	
Bijlage 1. Overzichtskaart met deelgebieden	
Bijlage 2. Interpretatiecriteria	
Bijlage 3. Landelijke broedvogeltrends van soorten in Polder Oosterwolde	
Bijlage 4. Aantallen weidevogels in het weidevogelreservaat vanaf 1958	
Bijlage 5. Aantalsverloop van de Grutto, Kievit en Tureluur, vergeleken met de landelijke index	
Bijlage 6. Aantalsverloop van de Wulp, Veldleeuwerik en Graspieper, vergeleken met de landelijke index.	
Bijlage 7. Aantalsverloop van de Zomertaling en de Slobeend, vergeleken met de landelijke index	
Bijlage 8. Verspreidingskaarten per soort	

Samenvatting

In het voorjaar van 2013 werd Polder Oosterwolde (270,5 ha) in opdracht van Staatsbosbeheer regio Oost geïnventariseerd op broedvogels. Hierbij werd de werkwijze van de zogenaamde 'uitgebreide territoriumkartering' toegepast, waarbij gemiddeld 10,1 minuten per ha werd besteed aan veldwerk. Polder Oosterwolde is een open graslandgebied met een afwisseling tussen verschillende terreintypen, zoals weidevogelgrasland, vochtig schraal grasland, rietvegetaties, open water, natuurontwikkelingseilandjes en houtwallen. De inventarisatie werd uitgevoerd door de samensteller van dit rapport, werkzaam bij Sovon Vogelonderzoek Nederland.

In Polder Oosterwolde werden in totaal 67 broedvogelsoorten als waarschijnlijke of zekere broedvogel geregistreerd. In totaal werden zestien soorten vastgesteld die voorkomen op de Rode Lijst van bedreigde en/of karakteristieke vogelsoorten, te weten: Roerdomp, Wintertaling, Zomertaling, Slobeend, Grutto, Tureluur, Zwarte Stern, Koekoek, Veldleeuwerik, Graspieper, Gele Kwikstaart, Snor, Grote Karekiet, Spotvogel, Ringmus en Kneu. In de terminologie van Sovon kunnen zeven soorten als zeldzaam worden aangeduid: Roerdomp, Canadese Gans, Krooneend, Bruine Kiekendief, Zwarte Stern, Grote Karekiet en Baardman.

Polder Oosterwolde kent een unieke reeks van broedvogelaantallen, met name van de weidevogels. In 1958 is het weidevogelreservaat voor het eerst gekarteerd, sindsdien heeft vrijwel jaarlijks een gebiedsdekkende kartering plaatsgevonden. De inventarisaties hebben tot doel om de verspreiding, fluctuaties en trends in aantallen van vogels vast te leggen. In de evaluatie is het aantalsverloop van weidevogels vanaf 1958 weergegeven in een aantal grafieken. Tevens is deze vergeleken met de landelijke index voor het agrarische gebied. Er wordt met name ingegaan op de situatie in het weidevogelreservaat na 1994. In het reservaat vond toen een belangrijke verandering plaats in de waterhuishouding. Staatsbosbeheer hanteert sindsdien een eigen peilregime. Door het inlaten van water wordt een hoger waterpeil gehandhaafd, dat

vanaf 1994 een zichtbaar positief effect heeft gehad op de kritische weidevogelsoorten, met als topjaar 1999. De weidevogelpopulatie staat de laatste jaren echter stevig onder druk. De aantallen van kritische weidevogelsoorten zoals de Grutto en Kievit laten een negatieve ontwikkeling zien. Voor de Grutto geldt in de periode 1999-2013 een afname van meer dan 50% van het aantal paren. De toename van Graspieper en Rietgors in het weidevogelreservaat duidt op verruiging van een deel van de graslandpercelen.

Het afgelopen jaar kan de boeken ingaan als een tamelijk goed jaar voor weidevogels na de afnames die in 2012 waren vastgesteld bij Grutto, Kievit en Tureluur. Kijkend naar de verspreiding van deze soorten in 2013 dan is duidelijk dat een aanzienlijk deel zich had gevestigd in het zuidwestelijke deel van het reservaat. Belangrijkste reden was de gunstige plas/dras situatie die ontstaan was in de winter en het vroege voorjaar van 2012/2013, vermoedelijk veroorzaakt door een probleem bij de afvoer van het water. De grasgroei kwam laat op gang en het bleef lang nat, wat een grote aantrekkingskracht had op de kritische weidevogels, met name Kieviten, maar ook de Grutto en Tureluur profiteerden hiervan.

Het verdient aanbeveling om in komende jaren eens te experimenteren met verhoging van het waterpeil in de winter of vroege voorjaar in een deel van het reservaat. Dit soort percelen werkt als een magneet, waardoor groepen Grutto's en Kieviten zich makkelijker vestigen in de directe omgeving.

Moerasvogels beleefden een redelijk goed jaar in Oosterwolde. Verheugend was de Roerdomp die zich wederom vestigde in de Verlengde Riethaere na afwezigheid in 2010-2012. De meeste andere soorten laten een stabiel aantalsverloop zien, al deden Kleine Karekiet en Rietgors het iets minder, mogelijk een jaareffect.

De landschapselementen zijn met name interessant voor vogelsoorten van jong bos en struweel- en struikvogels. Het gaat over het algemeen om algemene broedvogelsoorten. Toch worden er ook Rode Lijstsoorten vastgesteld. De Spotvogel wordt vrijwel jaarlijks vastgesteld in jonge opslag en de Kneu jaarlijks op plaatsen waar elzen zijn afgezet en ruigte en bramen zijn opgeslagen.

1. Inleiding

Voor de evaluatie van het beheer in natuurgebieden laat Staatsbosbeheer jaarlijks een deel van haar gebieden inventariseren. In het voorjaar van 2013 is Polder Oosterwolde (270,5 ha) geïnventariseerd op broedvogels. Sovon Vogelonderzoek Nederland voerde de inventarisatie uit als onderdeel van het consortium De Vlinderstichting, Sovon & EIS voor Staatsbosbeheer Nederland. Polder Oosterwolde kent een unieke reeks van broedvogelaantallen van met name weidevogels. De eerste kartering werd in 1958 uitgevoerd en daarna heeft er tot en met 2013 vrijwel jaarlijks een gebiedsdekkende kartering plaatsgevonden.

In dit rapport wordt verslag gedaan van de resultaten van de broedvogelinventarisatie. Tevens worden de aantallen van aangetroffen soorten vergeleken met de reeks broedvogeltellingen vanaf 1958 en met de landelijke index voor weidevogels. Het basismateriaal van de inventarisatie is opgeslagen op het Sovon-kantoor in Nijmegen.

Dank is verschuldigd aan de medewerkers van Staatsbosbeheer regio Oost. Jaap Rouwenhorst was behulpzaam bij de voor- en nabereidingen. Adrie Hottinga toonde veel belangstelling en leverde een digitale versie van de broedvogelaantallen vanaf 1958. Alexander Mörzer Bruijns, boswachter monitoring en inventarisatie, was de directe contactpersoon tijdens het veldwerk en toonde veel belangstelling, evenals Nathalie van Dijk, die tevens een veldochtend meeliep. Marc Waterman leverde de meest recente digitale bestanden. Samen met Egbert van Wijhe, Jaap Rouwenhorst en Willem van Manen werd per boot eiland De Abbert en de Oeverlanden tweemaal extra bezocht.

Jaap Rouwenhorst voorzag een eerdere versie van dit rapport van commentaar. Dries Oomen (Sovon) was behulpzaam bij de verwerking in GIS. Hulp in het veld of anderszins werd verder verkregen van de heer A. van der Heyden en Peter Eekelder, Willem van Manen en Petra Verburg (Sovon). Allen bedankt!

Bloemrijk grasland in het zuidwestelijk deel van het reservaat, 10 juni 2013.

2. Gebied

2.1. Ligging en karakteristiek

Polder Oosterwolde (270,5 ha) is gelegen in het uiterste noorden van de provincie Gelderland. Het is een open graslandgebied met een afwisseling tussen verschillende terreintypen, zoals weidevogelgrasland, vochtig schraal grasland, rietvegetaties, open water en houtwallen. In de volksmond wordt het studiegebied vaak “het weidevogelreservaat” genoemd. Het weidevogelreservaat heeft een oppervlakte van 185 ha grasland en 15 ha rietland. Dit rietland staat bekend als de Riethaere. Het weidevogelreservaat ligt ingesloten tussen twee betrekkelijk grote wegen. Aan de oostzijde door de Grote Woldweg, die loopt van Noordeinde naar Oosterwolde en aan de westzijde door de Kamperweg, die loopt van Noordeinde naar Elburg. Het reservaat wordt doorsneden door het Noordermerkkanaal, dat in eigendom en

beheer is bij Staatsbosbeheer. Kenmerkend is de aanwezigheid van een particuliere eendenkooi in het centrum van het weidevogelreservaat. Deze eendenkooi heeft een kooicirkel van 1506 meter. Het kooirecht is publiekrechtelijk verankerd en heeft rechtsbescherming ten opzichte van planologische beslissingen, wat voor de rust in het reservaat voordelig is. Ter hoogte van de eendenkooi langs de Grote Woldweg is de oude kooikerswoning aanwezig, die in particulier bezit is. In het centrum van de rietlanden van de Riethaere ligt een observatiehut, met een fraai overzicht over het weidevogelreservaat.

Naast het weidevogelreservaat is nog een aantal rietlanden, schraalgraslandjes en houtopstanden in eigendom en beheer bij Staatsbosbeheer. De overige rietlanden worden de “oeverlanden van het Drontermeer” en de “Verlengde Riethaere” genoemd.

Figuur 1. Ligging van Polder Oosterwolde met de belangrijkste beheertypen.

Het eerst genoemde gebied is te vinden ten westen van de Kamperdijk ter hoogte van eiland De Abbert in het Drontermeer. De oeverlanden bestaan hoofdzakelijk uit gemaaid en ongemaaid rietlanden met een afwisseling van vochtige schraalgraslanden. Rondom eiland De Abbert is natuurontwikkeling gepleegd. In 1994 zijn verschillende eilandjes opgespoten, de Oliebollen genoemd. Op de meeste eilanden is opslag van elzen en wilgen rijkelijk aanwezig, dat eens in de zoveel jaren wordt gekapt. Langs de meest noordelijke eilandjes is inmiddels een goed ontwikkelde waterrietzone ontstaan, dat geschikt is voor zeer kritische moerasvogels, zoals de Grote Karekiet.

De Verlengde Riethaere loopt in het verlengde van de Riethaere een kilometer in oostelijke richting door van de Grote Woldweg naar de Kleine Woldweg. Het bestaat uit een afwisseling van zegge-, lisdodde en oude rietruigte. In het centrum van de Verlengde Riethaere ligt een plas water, dat met name voor watervogels interessant is. In de periode 2004-2013 heeft er geen rietooft plaatsgevonden. Tussen de Kleine Woldweg en de Geldersche Gracht ligt nog een aantal percelen weidevogelgrasland en vochtig schraal grasland. De houtige opstanden zijn te vinden langs de gehele oostgrens van het weidevogelreservaat tot en met Kerkdorp. Na Kerkdorp is nog een strook van ongeveer 200 meter te vinden. Het is feitelijk de smalle strook tussen de Grote Woldweg en de Oosterwoldsche Molenvliet. De opstanden bestaan hier uit een afwisseling van (knot-) wilgen, elzen en ruigtes. Op de topografische kaart met schaal 1:25.000 is Polder Oosterwolde te vinden op kaartblad 21C. Meer gedetailleerd is dit verdeeld over het atlasblok 2152. In de periode 2004-2013 zijn alle objecten van Polder Oosterwolde die eigendom zijn van Staatsbosbeheer onderzocht op broedvogels, dit in tegenstelling tot de periode 1994-2003. Toen zijn de houtige opstanden ten zuiden van het weidevogelreservaat en het reservaat aan de

Kleine Woldweg buiten beschouwing gelaten. Evenals de periode 1994-2012 werd in 2013 de eendenkooi niet betrokken bij de inventarisatie, echter wel de voormalige kooikerswoning met erf (Deuzeman 2013). In figuur 1 is de ligging van Polder Oosterwolde in de regio weergegeven.

2.2. Bodemgebruik

Het weidevogelreservaat heeft een eigen waterbeheersing, die volledig is afgestemd op de randvoorwaarden voor kritische weidevogels (Zomertaling-groep). De hoogte van de grondwatersturingsstand is in de periode september-maart gebaseerd op het gewenste grondwaterregime van 0-0,10 m -mv en in de periode april-augustus van 0,10-0,30 m -mv. De waterbeheersing is de laatste jaren geoptimaliseerd sinds 2003 volledig gedigitaliseerd. Het peilbeheer in het weidevogelreservaat wordt rechtstreeks via grondwatermetingen aangestuurd. Het Noordermerkkanaal is ongeveer tien jaar geleden geprofileerd. Het talud is vergraven en er zijn plasbermen aangelegd, waardoor een ondiep terras is ontstaan. Dit ondiepe gedeelte is bijzonder belangrijk voor foeragerende steltlopers, eenden, Lepelaars en Grote Zilverreigers. Staatsbosbeheer heeft in het contract met de riethandelaren opgenomen dat jaarlijks circa dertig procent van de oppervlakte rietland niet wordt geoogst. Dit is gunstig voor de meeste karakteristieke rietvogels, die in het overjarig rietland broeden. De weidevogelgraslanden bestaan uit vochtige graslanden die omringd worden door sloten. De percelen kennen overwegend een extensief gebruik en zijn daardoor soortenrijker dan gangbaar beheerde graslanden. Het maairegime is voor weidevogels gunstiger dan in gangbaar beheerde graslanden. De percelen in eigendom van Staatsbosbeheer worden niet voor 15 juni gemaaid. Daarnaast is het de doelstelling dat de meeste

Tabel 1. Verdeling van de verschillende beheertypen in Polder Oosterwolde (Staatsbosbeheer 2013).

Beheertype	Opp per ha	Omschrijving
N 13.01	186,6	Vochtig weidevogelgrasland
N 05.01	36,4	Moeras
N 12.02	19,7	Kruiden- en faunarijk grasland
N 10.02	12,3	Vochtig hooiland
N 12.02	12,2	Nieuw te vormen natuur
L 01.02	2,8	Houtwal en houtsingel
L 02.02	0,6	Historisch bouwwerk en erf
Totaal	270,5	

percelen bemest worden met ruige stalmest, dat in combinatie met het gevarieerde beheer van begrazing en het hoge slootpeil gunstig is voor weidevogels (Deuzeman 2004). In de winter en vroeg voorjaar van 2012/2013 stond een deel van het zuidwestelijke

blok onder water, vermoedelijk veroorzaakt door een probleem bij de afvoer van het water. Hierdoor ontstonden plas/dras situaties, met daarna een korte grasmat tot gevolg.

In het vroege voorjaar waren plas/dras situaties aanwezig in het zuidwestelijke deel van het Weidevogelreservaat, dat een grote aantrekkingskracht had op doortrekkende steltlopers en broedende weidevogels, 13 april 2013.

De “oliebollen”, bloemrijk grasland en de rietlanden van het Drontermeer herbergen veel kritische broedvogelsoorten, 10 juni 2013.

3. Werkwijze

3.1. Doelstelling

De broedvogelinventarisatie in Polder Oosterwolde kent een unieke reeks van monitoringgegevens van de meest kritische weidevogels. Al vanaf 1958 worden aantalsontwikkelingen in het gebied op een systematische wijze verzameld. De inventarisaties hebben dan ook tot voornaamste doel het vastleggen van de verspreiding, fluctuaties en trends in aantallen van weidevogels en daarnaast van de in de rietlanden voorkomende moerasvogels. Met het jaarlijks vastleggen van de verspreiding en de aantallen van de verschillende broedvogelsoorten wordt informatie verkregen over de verspreiding, aantalsontwikkelingen, effecten van het gevoerde beheer en de huidige toestand van de verschillende gebiedsdelen als leef- en broedgebied voor vogels. Het accent ligt op de kartering van de weidevogels en van de zeldzame, schaarse, bedreigde en karakteristieke broedvogelsoorten. Hierbij gaat het met name om de zogenaamde Rode Lijstsoorten (van Beusekom et al. 2005). Hiertoe behoren ook de soorten die vermeld staan in de SNL-lijst, plus aanvullende soorten van de BMP-B lijst. In afwijking op de eerdere jaren werd in 2013 op verzoek van Staatsbosbeheer alle soorten geteld. In eerdere jaren werden de wel aanwezige Wilde Eend, Soepeend en Meerkoet niet geteld.

3.2. Veldwerk

De kartering is in grote lijnen uitgevoerd volgens de methode van de uitgebreide territoriumkartering, zoals beschreven in Hustings et al. (1985), conform de normen vastgelegd in de Handleiding Broedvogel Monitoring Project (van Dijk & Boele 2011). Voor de interpretatie van het aantal territoria van weidevogels is tevens de Handleiding Nationaal Weidevogelmeetnet geraadpleegd (Teunissen & Van Kleunen 2001). Er werden in totaal vijf integrale inventarisatierondes uitgevoerd. Nachtrondes werden niet uitgevoerd, omdat deze niet in de opdracht was opgenomen. Aan de oeverlanden van het Drontermeer en het natuurontwikkelingsgebied bij eiland De Abbert werden twee extra bezoeken gebracht (4 en 27 juni). Dit kon gecombineerd worden met de monitoring van de eilanden in de Veluwerandmeren, dat jaarlijks uitgevoerd wordt door Egbert van Wijhe e.a.

Het veldwerk is uitgevoerd in de periode 13 april tot en met 9 juli (tabel 2). Bij de planning van de veldbezoeken

is sterk rekening gehouden met de karteerbaarheid van weidevogels en de interpretatienormen in van Dijk & Boele (2011). Hierbij is de methode die van Manen (2001) beschrijft voor de inventarisatie van Polder Arkemheen zoveel mogelijk toegepast. Het komt erop neer dat de eerste twee bezoeken belangrijk zijn voor een nauwkeurig inventarisatie van Kievit en Grutto. Deze bezoeken moeten vallen tussen 10 april en 10 mei (de datumgrenzen voor beide soorten, zie van Dijk & Boele 2011). De volgende twee bezoeken dienen te vallen tussen 10 mei en 5 juni. Deze zijn van belang voor de Tureluur, Scholekster en eenden. Het laatste bezoek wordt gebracht na 15 juni waarbij de nadruk ligt op late moerasvogels en eenden met jongen. Voor een uitgebreide methode beschrijving van de inventarisatie van weidevogels zie van Manen (2001). Ook is er bij de planning van de inventarisatierondes rekening gehouden met de timing die gehanteerd werd in de periode van Lok (2003).

Een standaardbezoek begon een half uur tot een uur voor zonsopgang. Er is uitsluitend geteld tijdens gunstige weersomstandigheden (geen wind of neerslag en goed zicht). Tijdens iedere velddag werd roulerend gestart bij de rietlanden en de houtige opstanden, om zoveel mogelijk te profiteren van de zangpiek van zangvogels. In de loop van de ochtend werd gestart met de inventarisatie van de weidevogels. Het gebied werd systematisch afgelopen, waarbij tijdens de bezoeken vooral gelet werd op territorium- en nestindicatieve gedragingen, zoals nestvondsten, zang, balts, alarm, voerdragende oudervogels, faecesvervoer, afleidingsgedrag en bedelende jongen. Extra nadruk werd gelegd op het verkrijgen van uitsluitende waarnemingen, dus waarnemingen van twee tegelijkertijd zingende of baltsende soortgenoten. In Polder Oosterwolde is in 2013 2736

Tabel 2. Tijdsinvestering in Polder Oosterwolde in 2013.

Ronde	Datum	Onderzoekstijd	Totaal (uren)
13-apr	7:15	15:30	8,3
30-apr	6:10	15:40	9,5
20-mei	5:30	15:10	9,7
4-jun	9:30	11:00	1,5
10-jun	5:20	15:00	9,7
27-jun	9:00	10:30	1,5
9-jul	7:30	13:00	5,5
			45,6

minuten besteed aan veldwerk en uitgaande van 270,5 ha komt dit gemiddeld neer op 10,1 minuten per ha. Dit is vergelijkbaar met voorgaande inventarisaties.

3.3. Interpretatie

In het veld werden de waarnemingen, voorzien van broedcode, ingetekend op veldkaarten. Later werden deze gedigitaliseerd en ingevoerd in het autoclusterprogramma van Sovon. Clustering van waarnemingen tot territoria gebeurde op basis van de criteria zoals beschreven in van Dijk & Boele (2011), maar met een lichte aanpassing vanwege het geringe aantal bezoeken (5 i.p.v. 8). Exacte clustercriteria zijn terug te vinden in bijlage 2. Nestvondsten of nestindicatieve waarnemingen telden in alle gevallen mee. De stippen op de verspreidingskaarten zijn de locaties van waarnemingen met de hoogste broedcode of anders de laatste meetellende waarneming binnen de geïnterpreteerde territoria.

3.4. Weersomstandigheden

Het weer is van invloed op de activiteit van vogels en daardoor op de doelmatigheid van het inventariseren. Harde wind, neerslag en lage temperaturen zijn belemmerende factoren. Veel territoriale activiteit neemt later op de dag ook af bij hoge temperaturen. Daarom wordt hier een korte beschrijving van het weer in het broedseizoen van 2013 gegeven aan de hand van de maandoverzichten van het KNMI. In tabel 3 zijn enkele variabelen samengevat.

Het jaar 2013 kende de koudste lente in ruim 40 jaar. Het broedseizoen startte dan ook uitzonderlijk laat. Op 13 maart kwam het op veel plaatsen in ons land nog tot strenge vorst (minimumtemperatuur tussen -10,0 en -15,0 °C). De lente diende zich pas aan rond het midden van april. Op de 14e werd in De

Bilt voor het eerst na de winter de grens van 20,0 °C bereikt ('warme dag'). Ook mei was een koele maand. Met gemiddeld over het land 129 mm neerslag tegen 172 mm normaal, was de lente droog. Maart en april waren droge maanden, mei was vrij nat. De maand juni was vrij koel en behoorlijk wisselvallig (bron: KNMI).

3.5. Overige omstandigheden

De winter van 2013 was volgens de maatstaven van het KNMI vrij koud. Voor de meeste boomsoorten (zomereik, beuk en alle naaldbomen) was 2012 geen mastjaar. Veld- en Bosmuizen waren vrijwel overal schaars. De lente liet lang op zich wachten en vanwege het koude en schrale weer kwam de groei van vegetatie en bladzetting bij bomen in 2013 laat op gang. Waarschijnlijk hierdoor begonnen veel standvogels en korte-afstandstrekkingers laat met eileg. Insecten bleven in de loop van het voorjaar en gedurende de zomer schaars (gemeten naar de geringe overlast door steekmuggen, weinig insectenresten op voorruiters van auto en nagenoeg ontbreken van zichtbare vraat door spanrupsen in eiken).

3.6. Foutenmarges

We hadden de indruk dat het koude en droge weer op veel ochtenden een drukkende invloed had op de zangactiviteit van de broedvogels. Het is daardoor mogelijk dat van sommige soorten de aantallen zijn onderschat.

De gehanteerde bezoekfrequentie is afgestemd op het karteren van een selectie van minder algemene soorten. Doordat niet het hele onderzoeksgebied gedurende iedere ronde tussen een uur voor- en twee uur na zonsopgang werd geteld en slechts vijf in plaats van acht bezoeken zijn gebracht, zullen vooral territoria van algemene soorten met een exclusieve

Tabel 3. Enkele weersvariabelen (gemiddelde temperatuur, dagelijks aantal zonuren en duur neerslag) in de periode maart-juli, op basis van gegevens van het KNMI, station De Bilt. Ref staat voor (langjarig gemiddelde 1981-2012).

Maand	Temperatuur		Zonuren		Duur neerslag	
	2013	Ref	2013	Ref	2013	Ref
Maart	2,5	6,2	4,0	4,1	1,7	2,0
April	8,1	9,3	6,1	5,8	1,0	1,4
Mei	11,5	13,2	5,4	6,7	2,3	1,5
Juni	15,3	15,7	5,9	6,5	1,3	1,5
Juli	19,2	17,9	7,8	6,6	0,5	1,4

ochtendzangpiek (Merel, Zanglijster) zijn gemist. Ook soorten die lokaal een zeer hoge dichtheid kunnen bereiken, zullen waarschijnlijk zijn onderschat. De

aantallen en verspreiding van nachtvogels is niet conform de werkelijkheid vanwege het ontbreken van gerichte nacht- en schemerbezoeken.

4. Resultaten

4.1. Soorten en aantallen

In Polder Oosterwolde werden in totaal 67 broedvogelsoorten als waarschijnlijke of zekere broedvogel geregistreerd (tabel 4). In totaal werden zestien soorten vastgesteld die voorkomen op de Rode Lijst van bedreigde en/of karakteristieke vogelsoorten, te weten: Roerdomp, Wintertaling, Zomertaling, Slobeend, Grutto, Tureluur, Zwarte Stern, Koekoek, Veldleeuwerik, Graspieper, Gele

Kwikstaart, Snor, Grote Karekiet, Spotvogel, Ringmus en Kneu (van Beusekom et al. 2005). In de terminologie van Sovon kunnen zeven soorten als zeldzaam worden aangeduid: Roerdomp, Canadese Gans, Krooneend, Bruine Kiekendief, Zwarte Stern, Grote Karekiet en Baardman (van Dijk & Boele 2010). In bijlage 1 is een overzichtskaart opgenomen met de exacte aanduiding van de deelgebieden en in bijlage 3 de landelijke trends van aangetroffen soorten.

Tabel 4. Soorten en aantallen per deelgebied in Polder Oosterwolde in 2013, waarbij 1=Weidevogelreservaat (exclusief voormalige eendenkooi), 2=Riethaere, 3=Verlengde Riethaere, 4=Kleine Woldweg, 5=Oeverlanden, 6= Natuurontwikkeling Drontermeer en 7= Overige landschapselementen. RL = Rode Lijst status.

Soort	1	2	3	4	5	6	7	Totaal	N/100 ha	RL	snl
Dodaars	-	-	-	-	1	1	-	2	0,7		x
Fuut	-	-	-	-	-	4	-	4	1,5		
Roerdomp	-	2	1	-	-	-	-	3	1,1	BE	x
Knobbelzwaan	10	2	3	1	-	6	1	23	8,5		
Grauwe Gans	1	4	4	-	1	32	-	42	15,5		x
Canadese Gans	2	-	-	-	-	5	-	7	2,6		
Brandgans	-	-	-	-	-	1	-	1	0,4		x
Nijlgans	5	-	-	-	-	3	-	8	3,0		
Bergeend	1	-	1	-	-	3	-	5	1,8		x
Krakeend	9	-	5	2	1	6	-	23	8,5		x
Wintertaling	1	-	-	-	-	-	-	1	0,4	KW	x
Wilde Eend	17	3	5	3	-	6	-	34	12,6		
Zomertaling	3	-	2	-	-	2	-	7	2,6	KW	x
Slobeend	3	-	2	-	-	-	-	5	1,8	KW	x
Krooneend	-	-	-	-	-	21	-	21	7,8		
Tafeleend	-	-	-	-	-	8	-	8	3,0		
Kuifeend	7	2	3	-	-	27	-	39	14,4		x
Bruine Kiekendief	-	1	1	-	1	-	-	3	1,1		x
Buizerd	1	1	-	-	-	-	-	2	0,7		
Kwartel	2	-	-	1	-	-	-	3	1,1		x
Fazant	2	1	1	-	2	-	-	6	2,2		
Waterral	-	5	3	-	1	-	-	9	3,3		x
Waterhoen	1	-	-	-	1	1	-	3	1,1		
Meerkoet	15	2	4	3	1	10	-	35	12,9		
Scholekster	3	-	-	-	1	-	-	4	1,5		x
Kievit	27	1	-	-	-	-	-	28	10,4		
Grutto	17	-	-	-	-	-	-	17	6,3	GE	x
Wulp	6	-	-	1	-	-	-	7	2,6		x
Tureluur	8	1	-	-	1	-	-	10	3,7	GE	x
Zwarte Stern	-	-	1	-	-	-	-	1	0,4	BE	
Holenduif	1	1	-	-	1	-	-	3	1,1		
Houtduif	2	-	-	-	-	-	1	3	1,1		
Koekoek	-	1	-	-	-	1	-	2	0,7	KW	
Veldleeuwerik	21	-	-	-	-	-	-	21	7,8	GE	x
Graspieper	41	1	-	6	1	-	-	49	18,1	GE	x

vervolg tabel 4.

Soort	1	2	3	4	5	6	7	Totaal	N/100 ha	RL	snl
Gele Kwikstaart	6	-	-	2	-	-	-	8	3,0	GE	x
Witte Kwikstaart	2	1	-	-	-	-	-	3	1,1		
Winterkoning	1	1	-	-	-	-	2	4	1,5		
Heggenmus	2	-	-	-	-	1	0	3	1,1		
Roodborst	1	-	-	-	-	-	-	1	0,4		
Blauwborst	3	3	1	-	4	1	-	12	4,4		x
Roodborsttapuit	-	-	-	-	1	-	1	2	0,7		x
Merel	3	2	1	-	-	2	3	11	4,1		
Sprinkhaanzanger	-	-	1	-	2	-	-	3	1,1		x
Snor	-	8	4	-	-	-	-	12	4,4	KW	x
Rietzanger	5	26	13	6	15	-	-	65	24,0		x
Bosrietzanger	9	1	3	3	6	-	5	27	10,0		x
Kleine Karekiet	16	44	19	11	18	-	-	108	39,9		
Grote Karekiet	-	-	-	-	-	1	-	1	0,4	BE	x
Spotvogel	4	-	-	-	-	-	1	5	1,8	GE	x
Braamsluiper	1	-	-	-	-	-	-	1	0,4		x
Grasmus	2	-	-	-	1	-	6	9	3,3		x
Tuinfluitier	8	-	-	-	-	3	-	11	4,1		
Zwartkop	6	-	-	-	-	1	-	7	2,6		
Tjiftjaf	5	2	-	-	1	2	4	14	5,2		
Fitis	3	-	-	-	-	-	-	3	1,1		
Baardman	-	6	4	-	2	-	-	12	4,4		x
Pimpelmees	1	-	-	-	-	-	-	1	0,4		
Koolmees	1	-	-	-	-	-	1	2	0,7		
Gaai	-	-	-	-	-	-	1	1	0,4		
Spreeuw	1	-	-	-	-	-	1	2	0,7		
Ringmus	-	-	-	-	-	-	1	1	0,4	GE	
Vink	3	-	-	-	-	1	3	7	2,6		
Groenling	1	-	-	-	-	-	-	1	0,4		x
Putter	4	1	-	-	-	-	-	5	1,8		x
Kneu	10	2	1	1	1	-	5	20	7,4	GE	x
Rietgors	22	34	13	15	18	-	-	102	37,7		

4.2. Soortbesprekingen

In deze paragraaf is voor een selectie van soorten een nadere toelichting gegeven. Dit is vooral gedaan bij de meer zeldzame en/of kritische soorten. Soorten waarvan iets bekend is over broedbiologie of die een opmerking verdienen worden ook besproken. In bijlage 8 zijn de verspreidingskaarten per soort weergegeven.

DODAARS, n=2

Dodaarzen broeden jaarlijks met één tot drie paren in de ondiepe zone in rietvegetaties langs het Eiland de Abbert en de natuurontwikkelingseilandjes in het Drontermeer. Het afgelopen voorjaar bevonden zich hier twee territoria.

ROODHALSFUUT, n=0 (1)

Niet jaarlijks, maar toch regelmatig is een paar Roodhalsfuten aanwezig in de oeverlanden van het

Drontermeer. In het afgelopen jaar werd een paartje gezien op 20 mei, met daarna een verdachte vogel in zomerkleed op 4 en 27 juni. De vogels hielden zich op in de vrij brede stevige waterrietzone, net buiten de

Broedbiotoop van de Roodhalsfuut in het Drontermeer, overjarig waterriet, 27 juni 2013.

gebiedsgrenzen.

ROERDOMP, n= 3

De Roerdomp is één van Nederlands meest karakteristieke moerasvogels. De populatie Roerdampen in Nederland staat onder druk en de soort staat daarom op de Rode Lijst van karakteristieke en bedreigde vogels. Daarnaast heeft Nederland een internationale verplichting voor de Roerdomp vanuit de Europese Vogelrichtlijn: enkele gebieden in Nederland (Speciale beschermingzones) zijn aangewezen omdat hier grote aantallen van de Roerdomp leven, zoals ook de Veluwevloedmeren. In Polder Oosterwolde doet de soort het de laatste jaren goed. In 2005 werden vier territoria aangetroffen, waarmee een topjaar werd bereikt voor de soort. Na 2006 schommelde de stand tussen de één en drie broedparen. In 2013 werden twee verschillende hoempende Roerdampen vastgesteld in de Riethaere, geconcentreerd rondom de schuilhut. Ook werd een Roerdomp vastgesteld in de Verlengde Riethaere. Dit is verheugend te noemen, omdat de soort daar ontbrak in de periode 2010-2012.

De trefkans van de soort was bijzonder hoog. Tijdens de eerste vier bezoeken bleek de soort vanaf zonsopkomst tot minimaal vier uur later veelvuldig te roepen in de Riethaere. Vanaf de vierde ronde werden ook veelvuldig voedselvluichten waargenomen. Deze vonden plaats vanaf de Riethaere naar de Oeverlanden van het Drontermeer (ca. 1 km), Noordermerkkanaal en naar de Verlengde Riethaere.

Het voorkomen van een dergelijk hoge dichtheid is bijzonder in Nederland, zeker gezien het broedhabitat van het studiegebied slechts 26 ha telt. Vermoedelijk speelt het eigen peilregime dat Staatsbosbeheer vanaf 1994 hanteert hierbij een belangrijke rol. Door het inlaten van water wordt een hoger waterpeil in de rietlanden en het grasland gehanteerd. De Roerdomp is zowel binnen als buiten het broedseizoen afhankelijk van overjarige vegetaties van riet of lisdodde, die permanent of periodiek onder water staan.

KNOBBELZWAAN, n= 23

De aantalsontwikkeling van de Knobbelzwaan varieert vanaf het jaar 2000 tussen de 11 en 18 paren in het reservaat (tabel 5). Hierbij worden uitsluitend bezette nesten geteld. Uitgezonderd van het natuurontwikkelingsgebied Drontermeer (vijf paar met jongen) is het broedsucces in het reservaat

Vierlegsels van de Knobbelzwaan in het Weidevogelreservaat, 30 april 2013.

Knobbelzwaan met vijf pullen (drie zichtbaar) in het reservaat aan de Kleine Woldweg, 20 mei 2013.

ieder jaar zeer matig. Bij twee paren werden jongen (4 en 5 pullen) vastgesteld. De meeste legsels worden in een vroegtijdig stadium verlaten. Zeer waarschijnlijk wordt dit veroorzaakt door een destructie van nesten en het schudden van eieren door mensen. Eenzelfde fenomeen vindt ook plaats in Polder Arkemheen (van Manen & van Diermen 2006).

GRAUWE GANS, n= 42

Net als in vrijwel geheel Nederland nemen Grauwe Ganzen sterkt toe. Hoewel de soort sinds 2000 broedend is aangetroffen op de natuurontwikkelingseilanden in het Drontermeer, duurde het vervolgens tot 2003 voordat daadwerkelijk broeden is vastgesteld binnen de reservaatdelen van Staatsbosbeheer. De soort heeft zich vanaf dat jaar gevestigd met daarna een

Tabel 5. Aantalsontwikkeling van de Knobbelzwaan binnen de grenzen van het reservaat in Polder Oosterwolde (exclusief gebied 6).

Jaar	2000	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Aantal	13	11	11	12	15	18	14	13	12	13	14	16	17

Tabel 6. Aantalsontwikkeling van de Grauwe Gans binnen de grenzen van het reservaat in Polder Oosterwolde (exclusief gebied 6).

Jaar	2000	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Aantal	0	0	1	3	10	11	12	14	16	10	22	15	10

gestage toename. In 2010 leek de toename enigszins wat af te vlakken, maar in 2011 werd een verdere toename geconstateerd. In 2012 nam het aantal paren in het reservaat echter weer iets af, evenals in 2013.

De verspreidingskaart laat zien dat de meeste paren zijn aangetroffen in de natte delen van het terrein, zoals in de Riethaere en Verlengde Riethaere. Hier werden in de eerste ronde de meeste paren broedend op het nest geteld. Tevens is in de verspreidingskaart zichtbaar dat de grootste concentratie aan paren zich bevinden op de natuurontwikkelingseilanden in het Drontermeer. In 2013 waren dit 32 paren in het deel binnen de grenzen en 22 paren op de eilanden erbuiten.

Er is sterk gelet op de verhouding tussen broeders en niet-broeders. De groep niet-broeders maakte een groot deel uit van het aantal ganzen (51%). In april werden 165 niet-broedende ganzen aangetroffen in verschillende groepsgroottes. In tabel 6 is de aantalsontwikkeling vanaf 2000 weergegeven, dit is exclusief het aantal van het recent toegevoegde deel van de natuurontwikkelingseilandjes in het Drontermeer (gebied 6).

CANADESE GANS, n= 7

Canadese Ganzen broeden tegenwoordig in het hele land, van Zuid-Limburg tot op de Waddeneilanden en van Zeeuws-Vlaanderen tot in Oost-Groningen. De groei is nog in volle gang. In Polder Oosterwolde heeft de soort zich in 2006 voor het eerst gevestigd, met twee paren net buiten de gebiedsgrenzen. Het betreft vooral Kleine Canadese Ganzen. Verreweg de meeste paren bevinden zich op en rondom de natuurontwikkelingseilandjes van het Drontermeer (5 binnen de grenzen en 4 erbuiten) en twee paren werden aangetroffen in het weidevogelreservaat. Het broedsucces was matig dit jaar. Bij slechts twee paren werden jongen gezien (3 en 4 pullen) op 4 juni in het Drontermeer.

ZOMERTALING, n=7

De Zomertaling deed het in het afgelopen jaar beduidend beter dan in 2012. Er werden zeven paren aangetroffen (4 in 2012), waarvan 3 in het weidevogelreservaat, 2 in de Verlengde Riethaere en 2 in het Drontermeer. Landelijk is sprake van een sterke negatieve trend van de soort in de open agrarische gebieden. In Oosterwolde fluctueert de stand jaarlijks.

SLOBEEND, n=5

De aantallen van de Slobeend fluctueren de laatste vijf jaren jaarlijks tussen de vijf en tien broedparen. In 2010 was de stand met twee paren opmerkelijk laag, maar in 2011 herstelde deze zich met vijf broedparen, in 2012 werden zes broedparen vastgesteld en in 2013 vijf. Territoria waren aanwezig in het weidevogelreservaat (3) en de Verlengde Riethaere (2).

KROONEEND, n= 9 (3)

De Veluwerandmeren behoren tot de belangrijkste broedgebieden voor de Krooneend in Nederland.

In 2011 werden in het Veluwemeer en Drontermeer resp. 130 en 37 paren vastgesteld (M. Jansen, SBB en Sovon). Krooneenden nestelen op eilandjes met een ondiepe randzone met volledige kranswierbedekking. De “oliebollen” (kleine aangelegde eilandjes) bij eiland De Abbert zijn zeer favoriet bij Krooneenden. Tijdens een gerichte inventarisatie in 2010 werden 27 territoria vastgesteld (Deuzeman & van Wijhe 2011). In 2011-2013 werden iets lagere aantallen vastgesteld (tabel 7).

Bij de vaststelling van het aantal territoria van Krooneenden wordt gewerkt volgens de vastgestelde inventarisatierichtlijnen (van Dijk & Hustings 2011):

- In het geval van een adult in broedbiotoop of paar in broedbiotoop dient 1 waarneming in de periode 30 april t/m 15 juni en in totaal 2 waarnemingen in de gehele periode gedaan te worden.
- voor eiland de Abbert betekent dit het volgende aantal territoria: op 30 april werden 3 mannetjes en 2 vrouwtje vastgesteld, op 20 mei 15 mannetjes en 5 vrouwtjes, 4 juni 40 mannetjes en 15 vrouwtjes, 10 juni 24 mannetjes en 6 vrouwtjes en op 27 juni 50 mannetjes en 8 vrouwtjes. Uitkomst: minimaal 24 territoria. Het grote aantal mannetjes op 27 juni valt buiten de gestelde datumgrenzen en wordt daarom niet meegerekend.

Vanaf tenminste 2004 worden Krooneenden vastgesteld nabij eiland De Abbert. De stand is sindsdien enorm toegenomen met een piek in 2010 (tabel 7).

BRUINE KIEKENDIEF, n= 3

De Bruine Kiekendief is één van de moerasvogels

Tabel 7. Aantalsontwikkeling van de Krooneend nabij eiland De Abbert.

Jaar	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Aantal	1	5	7	4	10	12	27	17	16	24

Tabel 8. Aantalsverloop van de Kwartel in het weidevogelreservaat (exclusief nieuwe percelen Kleine Woldweg).

Jaar	1994	95	96	97	98	99	2000	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	2013
Aantal	3	2	1	2	3	3	-	4	-	1	2	3	1	4	1	2	2	4	2

die doorgaans goed vertegenwoordigd is in Polder Oosterwolde. Jaarlijks worden 3-4 paren vastgesteld. In 2013 werden drie paren aangetroffen, verdeeld over de Oeverlanden, Verlengde Riethaere en de Riethaere. Langs de Kleine Woldweg werd een aantal keren een vrouwtje waargenomen, maar dit was niet voldoende voor een territorium. Van de paren kon de exacte broedlocatie zeer exact bepaald worden, aan de hand van baltsende vogels, bedelroepende vrouwtjes, slepen met nestmateriaal en prooioverdracht met invallende vrouwtjes. Uit voorzorg voor grondpredatoren als de vos zijn de nesten zelf echter niet bezocht. Vermoedelijk broedden alle paren succesvol. Ze waren tot begin juli aanwezig, waarbij diverse keren prooioverdrachten tussen man en vrouw werd gezien en invallende vogels op de nestlocatie.

BUIZERD, n=2

Het paar dat jaarlijks broedt in de Eendenkooi, verplaatste zich naar een zwarte els in het weidevogelreservaat. Hier “kraakte” het paar een nest van een Zwarte Kraai, dat in 2012 door deze soort gebouwd was. Het tweede paar bouwde een nest in een wilg in de rietlanden van de Riethaere, op drie meter hoogte. Beide paren gingen over tot broeden, maar mislukte beide in de eifase. Daarnaast broedt er jaarlijks een paar op eiland De Abbert in een zwarte els, buiten de gebiedsgrenzen.

Nest van Buizerd op een oude kraaiennest in het oostelijk deel van het Weidevogelreservaat, 13 april 2013.

KWARTEL, n=3

Het voorkomen van Kwartels in Nederland wordt gedomineerd door sterke aantalsfluctuaties met een soms invasie-achtig karakter en een ruime habitatkeus. Ondanks het invasie-achtige voorkomen is de soort in het weidevogelreservaat een regelmatige broedvogel gezien de reeks vanaf 1994, echter met jaarlijkse fluctuaties in de aantallen (tabel 8). Vooral de kruidenrijke graslanden in het reservaat bieden een geschikt broedhabitat. Het afgelopen jaar was landelijk een matig jaar voor Kwartels. In Oosterwolde werden twee territoria vastgesteld in het weidevogelreservaat en één in de nieuwe percelen aan de Kleine Woldweg.

WATERRAL, n=9

De talrijkheid van de Waterral in de verschillende rietlandpercelen, en dan met name in de Riethaere en Verlengde Riethaere, mag bijzonder worden genoemd. Deze gebieden zijn ideaal voor Waterrallen. Het is van groot belang dat de moerasvegetatie, waarin doorgaans riet, lisdodden, zeggen en/of russen domineren en permanent of periodiek (in het voorjaar) in ondiep water staan. De laatste jaren worden jaarlijks tussen de 8-11 paren vastgesteld.

KIEVIT, n=28

De Kievit laat over een langere termijn een negatief aantalsverloop zien in het weidevogelreservaat. Sinds het topjaar van 1999, toen 80 paren werden vastgesteld, is een voortschrijdende achteruitgang geconstateerd tot 20 broedparen in 2009 en 2010, 26 in 2011 en 15 in 2012.

Het afgelopen jaar herstelde de populatie zich enigszins en werden 28 broedparen vastgesteld. De reden hiervoor was een gunstige situatie in het zuidwestelijke deel van het reservaat. In het vroege voorjaar stond hier langdurig water op het grasland, vermoedelijk veroorzaakt door een probleem bij de afvoer van het water. Hierdoor ontstonden plas/dras situaties, met daarna een korte grasmat. Uiterst geschikt voor Kieviten dus en dit leverde 13 paren op in het zuidwestelijke deel. In 2012 was dit deel nog geheel Kievit-loos. Elders in het reservaat zat

een concentratie in het zuidoostelijke deel. Het noordelijke deel is de laatste jaren mager bezet, met een opvallend witte vlek in het noordoosten van het reservaat.

Het broedsucces gemeten op 10 juni was matig. Bij 9 paren waren jongen aanwezig (32%). Dit is iets hoger dan in 2012 (20%) en vergelijkbaar met 2011 (35%), 2010 (45%) en 2008 (30%).

In de omliggende percelen van het reservaat werd hetzelfde aantal paren vastgesteld als in 2012 (26). In 2011 waren dit er 23, 29 in 2010, 31 in 2009, 34 in 2008 en 29 in 2007. De soort bevindt zich hier vooral op de maïsakkers ten zuiden van het reservaat, ter hoogte van het voormalige kooikershuis en graslandpercelen rondom de Riethaere en Verlengde Riethaere.

GRUTTO, n=17

De Grutto herstelde zich heel aardig na het slechte jaar in 2012, toen elf paren werden vastgesteld. De stand fluctueerde wel vaker in de afgelopen jaren. In 2011 leek de soort zich met 21 paren te hebben hersteld na lagere aantallen in 2009 (15) en 2010 (18), maar de stand zakte daarna weer terug in 2012. Het lijkt er sterk op dat ook de Grutto heeft geprofiteerd van de plas/dras situaties in het zuidwestelijke blok. Hier werd de hoogste dichtheid gemeten, zeven paren ten opzichte van twee in 2012. Ook het noordoostelijke was goed in trek. Hier werden vijf paren aangetroffen. Het reproductiesucces was heel aardig. Op 10 juni waren tien paren met jongen aanwezig, gezien het felle alarmeren van de oudervogels. Het reproductiesucces komt hiermee uit op 59%. Uitschieter in negatieve zin was 2007 (9%) en in positieve zin 2006 (72%) en 2010 (83%) (tabel 9).

In het referentiegebied net buiten het studiegebied zakte de stand licht ten opzichte van 2012 (10 resp. 12). In 2011 zaten hier 13 paren, 10 in 2010, 13 in 2009, 19 in 2008, 14 in 2007, 18 in 2006 en 12 in 2005 (ieder jaar dezelfde percelen geteld, circa 100 ha rondom het reservaat, zie de verspreidingskaarten in de bijlage).

Vanwege de natte omstandigheden in het zuidwestelijke deel kwam de grasgroei laat opgang. De korte vegetaties werden benut door vooral Kieviten, 20 mei 2013.

WULP, n=6

Eén van de meest karakteristieke weidevogels in Polder Oosterwolde is de Wulp. De hoge dichtheid van bijna 3,0 pr/100 ha in het weidevogelreservaat is opvallend te noemen. In bijvoorbeeld de Polder Arkemheen ontbreekt de soort volledig. Dit is vooral verklaarbaar door de ligging van het weidevogelreservaat nabij de bolwerken in Noordwest-Overijssel, zoals het Staphorsterveld en de Wieden. Polder Oosterwolde ligt in een uitloper van dit bolwerk. Daarnaast is de bodemgesteldheid geschikt met een dunner kleidek op veenbodem. Van oudsher komen Wulpen met nadruk voor op veen- en zandgronden. Ook is het halfopen landschap van Polder Oosterwolde met kleinschalige houtwallen, rietpercelen en een eendenkooi typisch voor het broedbiotoop van Wulpen.

Zes paren werden aangetroffen in het weidevogelreservaat en één paar langs de Kleine Woldweg. Het reproductiesucces is jaarlijks goed te noemen in het reservaat, al was het in 2013 iets minder (tabel 10). In 2013 werd op 10 juni bij vier van de zeven paren vastgesteld dat er oudervogels met jongen waren. In de graslandpercelen net buiten het studiegebied werden twee paren aangetroffen die beide succesvol waren.

Tabel 9. Jaarlijks reproductiesucces van de Grutto in het weidevogelreservaat.

Jaar	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
repro-succes	48	21	72	9	39	40	83	48	40	59

Tabel 10. Jaarlijks reproductiesucces van de Wulp in het weidevogelreservaat.

Jaar	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
repro-succes	86	86	67	71	83	75	71	57

Tabel 11. Jaarlijks reproductiesucces van de Tureluur in het weidevogelreservaat.

Jaar	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
repro-succes	77	41	73	67	56	63	100	71	66	50

TURELUUR, n=10

Net als de Kievit en Grutto beleefde ook de Tureluur een relatief goed jaar, hier ook gerelateerd aan de plas/drassituatie in het zuidwestelijke blok. In 2012 werd hier één paartje vastgesteld, maar in 2013 waren dit er vijf. Elders in het reservaat bleef de stand stabiel. Een territorium werd daarnaast vastgesteld in de bloemrijke graslanden van de Oeverlanden. Op 10 juni hadden vijf paren jongen, wat een reproductiecijfer oplevert van 50%, iets lager vergeleken met andere jaren (tabel 11).

Van de vier paren net buiten de grenzen van het reservaat was het broedsucces hetzelfde (50%).

ZWARTE STERN, n=1

In de Verlengde Riethaere liggen een aantal vlotjes voor de Zwarte Stern, die vrijwel jaarlijks bezet zijn door 1-2 paartjes Zwarte Sterns. In zowel 2005, 2006, 2009 en 2011 was één van de nestvlotjes bezet door een paartje Zwarte Sterns, in sommige jaren ook succesvol broedend (Lok 2000&2003, Deuzeman 2007, 2010&2013a).

In het voorjaar van 2013 legden medewerkers van Staatsbosbeheer een hele serie nestvlotjes neer in de Verlengde Riethaere. Deze waren snel in trek bij de Zwarte Sterns. Op 30 april bevond zich al een fanatiek alarmerend paartje bij de vlotjes en op 20 mei waren er zelfs drie paartjes aanwezig die belangstelling toonden. Bij een vervolgbezoek op 10 juni bleek nog één paartje aanwezig te zijn, die bij benadering fel alarmeerde en aanvalsvluchtjes uitvoerde op de waarnemer. Helaas bevond zich geen bewoond nest op één van de vlotjes. Het felle gedrag van de oudervogels duidde wel aan dat ze territoriaal waren. Elders in het reservaat werden geregeld voedselvluchten waargenomen van vogels die in de nabijheid broeden. Deze vogels waren afkomstig van een kolonie aan de Hoge Weg. Dit is ongeveer drie kilometer verwijderd van het reservaat. In de periode 2006-2008 broedden hier tien paren succesvol, in 2009&2010 waren dit er acht en in 2011-2013 twaalf paren.

KOEKOEK, n=2

Deze Rode Lijstsoort is jaarlijks aanwezig in de Oeverlanden, Riethaere of Verlengde Riethaere. Hier zitten voldoende waardvogels, zoals Kleine Karekieten, Rietgorzen en Rietzangers. In 2013 ging het om twee territoria binnen de grenzen van het

reservaat en drie er net buiten.

VELDLEEUWERIK, n=21

Het is haast niet voor te stellen dat er in 1994 nog 54 paren Veldleeuweriken in het weidevogelreservaat zaten. Sindsdien is de stand in tien jaar tijd sterk gedaald tot 16 paar in 2004. Afwijkend aan de voortschrijdende negatieve landelijke trend doet de soort het sinds 2004 goed en de stand fluctueert jaarlijks tussen de 16-25 paren. Het afgelopen jaar deed de soort het goed met 21 territoria. De dichtheid in het weidevogelreservaat bedraagt jaarlijks rond de 8,0 pr./100 ha.

GRASPIEPER, n=49

Hoewel de Graspieper het landelijk in open agrarisch gebied erg slecht doet, is daar in het weidevogelreservaat geen sprake van. Het afgelopen jaar was net als 2010 en 2011 een topjaar voor de soort. In het weidevogelreservaat werden 41 territoria vastgesteld. De nieuwe percelen aan de Kleine Woldweg bleken ook sterk in trek, met zes territoria. Hoewel dit voor een Rode lijstsoort prachtig is, geeft het voorkomen van een dergelijke hoge dichtheid ook aan dat graslanden aan het verruigen zijn.

GELE KWIKSTAART, n=8

Deze Rode Lijstsoort doet het in het agrarische gebied slecht. Opvallend is de lichte toename van de soort in het weidevogelreservaat, ten opzichte van de periode 2007-2012. In 2010 en 2011 werden drie territoria aangetroffen, in 2012 vijf territoria en

Vierlegsel van Graspieper in het Weidevogelreservaat, 30 april 2013.

in 2013 acht territoria. De meeste territoria werden aangetroffen in percelen die begraasd worden door paarden of runderen. Territoria zijn gebaseerd op twee waarnemingen, waarvan tenminste één in de periode half-eind mei.

ROOBBORSTTAPUIT, n=2

Één paar hield zich op langs de oeverlanden van het Drontermeer en wist succesvol te broeden. In 2003 werd de Roodborsttapuit voor het eerst hier vastgesteld (Lok 2003). Ook in 2004 was een paartje aanwezig op nagenoeg dezelfde locatie. Zo plots als de soort was verschenen, was het ook snel weer verdwenen, want na 2004 vonden daar geen broedgevallen meer plaats, tot de periode 2009-2013 dus. Een tweede paartje was aanwezig in de landschapselementen langs de Grote Woldweg. Hiervan is niet bekend of het succesvol broedde.

SPRINKHAANZANGER, n=3

De Sprinkhaanzanger laat sterke aantalsfluctuaties zien in het reservaat, met een stand die in de periode 1994-2013 sterk schommelt tussen de 0 en 7 paar. Vanaf 2003 wordt de soort echter jaarlijks vastgesteld. In 2013 waren twee territoria aanwezig in de rietlanden van de Oeverlanden van het Drontermeer en één in de Verlengde Riethaere. Een tamelijk mager jaar, waarbij het ontbreken in de Riethaere opvalt.

SNOR, n=12

Na het topjaar van 2011 beleefde de Snor een gemiddeld jaar in het reservaat. In de Riethaere werden acht territoria aangetroffen en vier in de Verlengde Riethaere. De soort is gebaat bij overjarig rietland dat gedurende het hele jaar in het water staat.

GROTE KAREKIET, n=1

Rondom eiland De Abbert werden twee territoria vastgesteld, waarvan één binnen de grenzen van het reservaat. Het bleek een matig jaar. In 2011 werden vijf en in 2012 drie territoria vastgesteld. Elders in de randmeren was de stand ook duidelijk minder in 2013. Verheugend is wel dat de soort zich hier sinds enkele jaren heeft gevestigd in het noordelijke deel van het eiland. Hier is een aanzienlijke oppervlakte nieuwe geschikte waterrietzone ontstaan rondom de natuurontwikkelingseilanden.

SPOTVOGEL, n=5

Spotvogels staan al een aantal jaren op de Rode lijst van bedreigde vogelsoorten, vanwege de neergaande trend in broedvogelaantallen. Ze werden vastgesteld in de houtige opstanden langs de Grote Woldweg.

BAARDMAN, n=12

De aantalsontwikkeling van de Baardman vertoont een grillig verloop in de rietlanden van het reservaat. De soort ontbrak in 1994 en 1995, maar in de periode 1996-2002 fluctueerde het aantal paren tussen de 2-8 paar. Opvallend was het volledig ontbreken in 2003 met in 2004 plotseling weer elf paar. In 2007 en 2008 werden 13 paren geteld en 2009 bleek een voorlopig topjaar met 14 paren.

2010 (11) en 2011 (9) was iets minder goed, mogelijk vanwege het strenge winterweer. Hier is de soort gevoelig voor, omdat het voor een groot deel overwintert in de broedgebieden en in 2012 werden dertien paren aangetroffen. Het afgelopen jaar was goed te noemen, met zes paren in de Riethaere, vier in de Verlengde Riethaere en twee langs de Oeverlanden. Op alle locaties werden vanaf 20 mei uitgevlogen jongen gezien.

KNEU, n=20

De Kneu is ook een Rode lijstsoort die het in Oosterwolde juist goed doet. In 2010 werden twaalf paartjes aangetroffen, in 2011 19, in 2012 25 en in 2013 20. De meeste paren zitten in de landschappelijke beplantingen, maar steeds meer paren duiken ook op in het weidevogelreservaat.

4.3. Waarnemingen van niet-broedende vogels

Losse waarnemingen zijn vaak van niet meer dan anekdotische betekenis. Niettemin kunnen ze de betekenis van het gebied voor bepaalde vogelsoorten ondersteunen. De waarnemingen bewijzen dat het weidevogelreservaat een belangrijke functie vervult als foerageer- en pleisterplaats van doortrekkers of in de buurt broedende vogelsoorten. In het winterhalfjaar staat het weidevogelreservaat bekend om grote aantallen pleisterende ganzen en Smienten en is het de laatste jaren niet ongewoon om één of meerdere pleisterende Zeearenden te zien. Groepjes tot 11 Grote Zilverreigers, foeragerend langs het Noordermerkkanaal worden ook regelmatig waargenomen in deze periode.

OOIEVAAR

13 april: 2 exx. foeragerend Weidevogelreservaat.
30 april: 4 exx. foeragerend Weidevogelreservaat.
20 mei: 2 exx. foeragerend Weidevogelreservaat.
10 juni: 1 ex. graslanden Oeverlanden Drontermeer.

GROTE ZILVERREIGER

13 april: 2 exx. foeragerend Verlengde Riethaere.

30 april: 1 exx. Noordermerkkanaal, Weidevogelreservaat.

20 mei: 3 exx. foeragerend Oeverlanden Drontermeer.

10 juni: 1 ex. foeragerend Verlengde Riethaere, 2 exx. Oeverlanden Drontermeer en 1 ex. Noordermerkkanaal, Weidevogelreservaat.

27 juni: 1 ex. foeragerend Oeverlanden Drontermeer.

9 juli: 1 ex. foeragerend Noordermerkkanaal, Weidevogelreservaat.

Lepelaar

20 mei: 3 exx. foeragerend Oeverlanden Drontermeer.

10 juni: 1 ex. foeragerend Verlengde Riethaere.

KOLGANS

20 mei: 1 ex. Oeverlanden Drontermeer.

BRANDGANS

13 april: 12 exx. Weidevogelreservaat.

4 juni: 3 exx. Oeverlanden Drontermeer.

SMIENT

13 april: 60 exx. Noordermerkkanaal Weidevogelreservaat.

30 april: 12 exx. Noordermerkkanaal Weidevogelreservaat.

10 juni: paartje Verlengde Riethaere.

PIJLSTAART

13 april: man Verlengde Riethaere, 24 exx. Oeverlanden Drontermeer, 18 exx. Noordermerkkanaal en 4 exx. Riethaere.

30 april: paartje Verlengde Riethaere.

WINTERTALING

13 april: 12 exx. Oeverlanden Drontermeer, 25 exx. Weidevogelreservaat en 22 exx. Verlengde Riethaere.

30 april: 8 exx. Verlengde Riethaere, 24 exx. Oeverlanden Drontermeer.

ROSSE STEKELSTAART

4 juni: man Oeverlanden Drontermeer.

27 juni: man Oeverlanden Drontermeer.

BLAUWE KIEKENDIEF

Op 1 januari 2009 werd een slaappleats van Blauwe Kiekendieven gevonden in zegge vegetaties van de Verlengde Riethaere. Het maximum aantal in die winter werd vastgesteld op 14 februari, toen 5 mannen en 10 ringtails de slaappleats verlieten. In de schemering (bijvoorbeeld op slaappleatsen) zijn juveniele vogels (zowel man als vrouw) vaak niet te onderscheiden van volwassen vrouwen. Deze vogels worden 'ringstaarten' genoemd, vanwege de witte stuit die beiden hebben.

De vogels switchen soms van slaappleats met het reservaat aan de Kleine Woldweg. Dit werd vastgesteld in winterseizoen 2009/10. Ook in het Rietveld Elburg zit jaarlijks (?) een slaappleats (Deuzeman 2013).

In de winter van 2012/2013 is de slaappleats in de Verlengde Riethaere slechts eenmaal bezocht op 19 februari 2013 en is er niet structureel geteld. Dit leverde één slapende man op.

Waarnemingen

13 april: 07:15 uur ringtail Verlengde Riethaere, 10:01 uur ringtail jagend Riethaere en 10:34 uur ringtail jagend Weidevogelreservaat.

SPERWER

13 april: jagend vrouwtje Weidevogelreservaat.

SLECHTVALK

13 april: 08:53 uur: 1 man jagend Weidevogelreservaat.

BOOMVALK

9 juli: 2 exx. jagend Weidevogelreservaat

TORENVALK

9 juli: 1 ex. foeragerend Weidevogelreservaat.

GOUDPLEVIER

13 april: 80 exx. zuidwestelijk blok Weidevogelreservaat.

KLEINE PLEVIER

13 april: paartje alarmerend zuidwestelijk blok Weidevogelreservaat.

BONTBEKPLEVIER

13 april: 4 exx. zuidwestelijk blok Weidevogelreservaat

BONTE STRANDLOPER

13 april: 2 exx. zuidwestelijk blok Weidevogelreservaat.

BOSRUITER

9 juli: 1 ex. Noordermerkkanaal, Weidevogelreservaat.

WATERSNIP

13 april: 2 exx. Verlengde Riethaere, 2 exx. Oeverlanden Drontermeer, 65 exx. opgejaagd Weidevogelreservaat.

30 april: 4 exx. opgejaagd Weidevogelreservaat en 1 ex. Kleine Woldweg.

Zwartkopmeeuw

13 april 13:00 uur: 4 exx. Oeverlanden Drontermeer richting noord.

VISDIEF

20 mei: 2 exx. Noordermerkkanaal
Weidevogelreservaat en 2 exx. Kleine Woldweg.
10 juni: 2 exx. Noordermerkkanaal
Weidevogelreservaat.

ZWARTE STERN

20 mei: 4 exx. overvliegend in westelijke richting
Weidevogelreservaat.

IJVOGEL

27 juni: 1 ex. Oeverlanden Drontermeer.

WATERPIEPER

13 april: 6 exx. Verlengde Riethaere (slaapplaats).

GRASPIEPER

13 april: groep van 10 exx. Verlengde Riethaere.

TAPUIT

30 april: 3 man Weidevogelreservaat.

BUIDELMEES

20 mei: 1 roepend mannetje Oeverlanden
Drontermeer, geen vervolgwaarnemingen.

RAAF

Het betreft hier waarnemingen van foeragerende
ouders van het paar dat een nest heeft in het Reve-
Abbert in Oostelijk Flevoland. In 2013 vlogen drie
jongen uit van een nest in een hoge populier.

13 april: 14:10 uur: 1 ex. vliegend in westelijke richting
Verlengde Riethaere.

20 mei: 07:52, 09:53, 11:16 en 13:49 uur 1 ex.
Weidevogelreservaat.

10 juni: 11:20 uur. 1 ex. vliegend in zuidwestelijke
richting Weidevogelreservaat.

Overige fauna

Vos

Er werden geen belopen burchten gevonden. Wel
waren verse sporen in de vorm van uitwerpselen
of prooien aanwezig in het zuidelijke deel van het
Weidevogelreservaat, Verlengde Riethaere en Kleine
Woldweg.

5. Evaluatie

5.1 Aantalsverloop weidevogels

Het weidevogelreservaat in Polder Oosterwolde beschikt over een unieke reeks van broedvogelaantallen van met name weidevogels. De eerste kartering werd al in 1958 uitgevoerd en daarna heeft er tot en met 2013 vrijwel jaarlijks een gebiedsdekkende kartering plaatsgevonden. De karteringen in de periode 1958 tot en met 1993 zijn hoofdzakelijk uitgevoerd door medewerkers van Staatsbosbeheer. In de periode 1994-2003 is dit voortgezet door Jan Lok en vanaf 2004 is de kartering overgenomen door de samensteller van dit rapport. In bijlage 4 zijn de aantallen van de belangrijkste weidevogels vanaf 1958 weergegeven, die zijn verzameld door Adrie Hottinga (SBB). Vervolgens zijn in bijlage 5 t/m 7 de aantalsontwikkeling van de belangrijkste soorten vanaf 1958 gepresenteerd en tevens is voor deze soorten een grafiek opgenomen waarin de landelijke index voor weidevogels van het agrarische gebied is uitgezet tegen de index in het weidevogelreservaat. Het basisjaar 1990 is op 100 gesteld en vanaf dat jaar zijn de indexen berekend tot en met 2011 (o.a. Teunissen & Soldaat 2006), bij het ter perse gaan van deze rapportage was de index voor 2012 nog niet bekend. In de rapportage van Polder Oosterwolde van 2004 is uitgebreid ingegaan op het aantalsverloop van de belangrijkste weidevogels vanaf 1958 in het weidevogelreservaat. Voor een gedetailleerde analyse van deze ontwikkeling tot 2004 wordt verwezen naar Deuzeman (2004).

In deze paragraaf wordt vooral ingegaan op de situatie na 1994. In het reservaat vond een belangrijke verandering plaats in het beheer van de waterhuishouding. Staatsbosbeheer hanteert sindsdien een eigen peilregime in het reservaat. Door het inlaten van water wordt een hoger waterpeil gehandhaafd, dat vanaf 1994 een zichtbaar positief effect heeft gehad op de kritische weidevogelsoorten, met als topjaar 1999 (Deuzeman 2004). Het aantalsverloop van de Grutto, Kievit en Tureluur laat sinds 2004 echter een duidelijke afname zien en bij de Grutto en Kievit is een sterk negatieve trend zichtbaar vanaf 1999 van meer dan 50% van het aantal paren. In tabel 12 het aantalsverloop van weidevogels opgedeeld in ecologische vogelgroepen weergegeven in het weidevogelreservaat (inclusief Riethaere) in 1994-2013.

Het afgelopen jaar kan de boeken ingaan als een

tamelijk goed jaar voor weidevogels in Polder Oosterwolde, na de afnames die in 2012 waren vastgesteld bij Grutto, Kievit en Tureluur (tabel 12). Kijkend naar de verspreiding van deze soorten dan is duidelijk dat een aanzienlijk deel zich had gevestigd in het zuidwestelijke deel van het reservaat. Hier waren in 2012 nauwelijks nog weidevogels aanwezig, maar de Kievit nam hier bijvoorbeeld toe van 0 paren in 2012 naar 13 paren in 2013. Eenzelfde beeld laten Grutto en Tureluur zien. Belangrijkste reden was de gunstige plas/dras situatie die ontstaan was in de winter en vroege voorjaar. Dit trok overigens niet alleen broedende weidevogels aan, maar ook doortrekkende steltlopers, zoals een groep van 65 Watersnippen, 80 Goudplevieren, Bonte Strandlopers en diverse Kleine en Bontbekplevieren (13 april). De grasgroei kwam laat op gang en het bleef lang nat, wat een grote aantrekkingskracht had op de kritische weidevogels, met name op Kieviten. Elders in het reservaat was de situatie vergelijkbaar met eerdere jaren, al deed de noordoostelijke hoek het ook erg goed bij de Grutto.

Op de verspreidingskaarten is zichtbaar dat een deel van de graslandpercelen een stuk minder geschikt zijn geworden in de afgelopen tien jaar voor weidevogels, vooral vanwege verruiging en de komst van pitrus in een deel van het reservaat. Dit is bijvoorbeeld te zien aan de toenames van Graspieper en Veldleeuwerik, die juist de wat meer verruigde percelen verkiezen. In de jaarlijkse rapportages is uitvoerig ingegaan op deze materie en zijn naast oorzaken ook eventueel te nemen maatregelen opgenomen. Voor een gedetailleerde beschrijving van oorzaken en te nemen maatregelen wordt verwezen naar deze rapporten (Deuzeman in reeks).

Het “onbedoelde” experiment in het zuidwestelijke deel van het reservaat laat zien dat het creëren van plas/dras percelen in het vroege voorjaar (februari/april) loont. Dit soort percelen werkt als een magneet, waardoor groepen Grutto's en Kieviten zich makkelijker vestigen in de directe omgeving. Het verdient de aanbeveling om eens te experimenteren met het waterpeil in het vroege voorjaar. Probeer een aantal percelen plas/dras te krijgen om te kijken wat het effect is op de kritische weidevogels. Mogelijk zou er een proef gedaan kunnen worden met het afgraven van de bovenlaag van één of enkele percelen.

Plas/dras situaties in het voorjaar, hier onbedoeld in het zuidwestelijke deel, heeft een sterke aantrekkingskracht op de vestiging van broedende weidevogels en doortrekkende steltlopers, 13 april 2013.

Tabel 12. Aantalsverloop van weidevogels in het weidevogelreservaat (inclusief Riethaere) in 1994-2013.

Soort	94	95	96	97	98	99	2000	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	2013
<i>Slobeend-groep</i>	4	9	12	17	21	17	18	15	14	17	24	20	16	19	17	11	12	17	15
Krakeend	1	1	1	1	3	1	2	3	1	5	8	6	7	9	8	5	6	11	9
Zomertaling	3	4	4	8	9	4	9	5	6	7	6	5	3	3	4	4	3	3	3
Slobeend	0	4	7	8	9	12	7	7	7	5	10	9	6	7	5	2	3	3	3
<i>Zomertaling-groep</i>	3	8	11	18	19	18	21	15	17	14	20	18	12	11	10	8	9	11	13
Wintertaling	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	1	1	1	0	0	0	0	0	1
Zomertaling	3	4	4	8	9	4	9	5	6	7	6	5	3	3	4	4	3	3	3
Slobeend	0	4	7	8	9	12	7	7	7	5	10	9	6	7	5	2	3	3	3
Kemphaan	0	0	0	0	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Watersnip	0	0	0	1	0	1	1	1	2	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0
Gele Kwikstaart	0	0	0	1	0	1	1	1	2	1	2	2	1	1	1	2	3	5	6
<i>Scholekster-groep</i>	96	112	86	80	70	64	64	45	44	50	58	57	48	49	57	64	67	73	72
Scholekster	0	4	5	5	4	3	4	3	2	3	2	2	2	2	0	3	3	2	3
Wulp	6	10	11	13	12	13	11	7	8	8	9	7	7	6	7	6	7	6	6
Veldleeuwerik	59	58	43	46	35	28	27	19	20	16	18	18	17	16	17	22	22	24	21
Graspieper	31	40	27	16	19	20	22	16	14	23	29	30	22	25	33	33	35	41	42
<i>Grutto-groep</i>	30	52	87	85	76	108	106	81	92	99	82	57	42	36	31	31	39	28	35
Krakeend	1	1	1	1	3	1	2	3	1	5	8	6	7	9	8	5	6	11	9
Kwartelkoning	1	0	0	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Grutto	28	46	81	76	59	94	91	68	78	69	57	36	23	18	15	18	21	11	17
Tureluur	0	5	5	8	10	13	13	10	13	25	17	15	12	9	8	8	12	6	9
<i>Kievit-groep</i>	72	95	111	116	88	127	119	86	73	74	69	61	53	55	45	53	60	50	59
Kwartel	3	2	1	2	3	3	0	4	0	1	2	3	1	4	1	2	2	4	2
Scholekster	0	4	5	5	4	3	4	3	2	3	2	2	2	2	0	3	3	2	3
Kievit	4	21	51	50	37	80	77	53	43	46	38	31	26	27	20	20	26	14	27
Wulp	6	10	11	13	12	13	11	7	8	8	9	7	7	6	7	6	7	6	6
Veldleeuwerik	59	58	43	46	35	28	27	19	20	16	18	18	17	16	17	22	22	24	21
<i>Wulp-groep</i>	99	115	87	87	80	80	76	59	59	75	78	76	61	61	67	73	81	86	86
Kwartel	3	2	1	2	3	3	0	4	0	1	2	3	1	4	1	2	2	4	2
Kemphaan	0	0	0	0	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Watersnip	0	0	0	1	0	1	1	1	2	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0
Wulp	6	10	11	13	12	13	11	7	8	8	9	7	7	6	7	6	7	6	6
Tureluur	0	5	5	8	10	13	13	10	13	25	17	15	12	9	8	8	12	6	9
Veldleeuwerik	59	58	43	46	35	28	27	19	20	16	18	18	17	16	17	22	22	24	21
Graspieper	31	40	27	16	19	20	22	16	14	23	29	30	22	25	33	33	35	41	42
Gele Kwikstaart	0	0	0	1	0	1	1	1	2	1	2	2	1	1	1	2	3	5	6
<i>Veldleeuwerik-groep</i>	103	135	138	132	110	147	141	102	87	97	98	91	75	80	78	86	95	91	101
Kwartel	3	2	1	2	3	3	0	4	0	1	2	3	1	4	1	2	2	4	2
Scholekster	0	4	5	5	4	3	4	3	2	3	2	2	2	2	0	3	3	2	3
Kievit	4	21	51	50	37	80	77	53	43	46	38	31	26	27	20	20	26	14	27
Wulp	6	10	11	13	12	13	11	7	8	8	9	7	7	6	7	6	7	6	6
Veldleeuwerik	59	58	43	46	35	28	27	19	20	16	18	18	17	16	17	22	22	24	21
Graspieper	31	40	27	16	19	20	22	16	14	23	29	30	22	25	33	33	35	41	42

5.2. Aantalsverloop van moerasvogels

De rietlanden van Polder Oosterwolde herbergen een bijzonder rijke vogelbevolking. De vergelijking die hier gemaakt is, is conform de indeling die Lok (2003) jaarlijks heeft gemaakt. Het gaat om de aantalsontwikkeling in de Riethaere, Verlengde Riethaere en de oeverlanden van het Drontermeer. In tabel 13 is het aantalsverloop weergegeven.

Moerasvogels beleefden een redelijk goed jaar in Oosterwolde. Dat de aantallen van het topjaar 2011 niet geëvenaard konden worden, lag voor de hand. Dat jaar was landelijk een uitzonderlijk goed jaar voor veel Afrika-trekkers (Deuzeman 2013).

De eerste groep vogelsoorten (Roerdomp-groep) bleef wat achter in de reeks van jaren. Deze soorten fungeren als goede indicatorsoorten voor structureel overjarig nat rietland (waterriet). Met name de Kleine Karekiet beleefde een matig jaar, wat van invloed is op het totale beeld van de Roerdomp-groep.

De Roerdomp nam toe met één paar in de Verlengde Riethaere. Snor en Baardmannetje bleven nagenoeg stabiel.

De tweede groep vogels (Rietzanger-groep) is vooral gebonden aan natte tot verlandende overjarige rietvelden, vaak met zegge vegetaties. Deze groep vogels laat sinds 1994, het jaar van de vernatting, een forse vooruitgang zien. Indien 2011 buiten beschouwing wordt gelaten, dan deed deze groep het goed in 2013, met name de Rietzanger. De terreincondities voor de Waterral zijn sinds 1994 bijzonder gunstig. De soort laat een stabiele trend

zien, waarbij het afgelopen jaar een redelijk goed jaar was. De Bruine Kiekendief nam toe, maar de Rietgors laat een afname zien. Dit zou een jaareffect kunnen zijn, omdat de soort de laatste jaren landelijk juist toeneemt.

Voor zowel de soorten van de Roerdomp-groep als de soorten van de Rietzanger-groep zijn de terreincondities tamelijk optimaal. Beide groepen zijn gebaat bij natte rietlanden met voldoende overjarig riet. De afgelopen zes jaar deden beide groepen het duidelijk weer beter dan in 2007, toen sprake was van afnemende aantallen, al laat de Kleine Karekiet de laatste twee jaren een afname zien, evenals de Rietgors in het laatste jaar. Het blijft zaak de aantallen goed te blijven monitoren de komende jaren.

Dat de rietlanden niet verruigen laat de ontwikkeling zien van soorten die voorkomen in verlandende rietvegetaties met veel struikopslag en ruigtes (Blauwborst- en Grasmusgroep). De Blauwborst vertoont weliswaar een toename sinds 1994, maar de aantallen stabiliseerden snel en schommelen jaarlijks tussen de 6-15 paar. Dit komt overeen met de landelijke trend, die inmiddels een stabiele index laat zien, na jaren van matige toename. Bij de Bosrietzanger, een soort van struwelen en opslag, is de stand vanaf 1994 zelfs afgenomen tot een lager stabiel peil. Ook de Sprinkhaanzanger, een soort die profiteert van natte rietruigtes met lage struwelen, is de laatste jaren niet toegenomen en de aantallen zijn stabiel op een laag niveau. Al met al geen indicaties dat het rietland aan het verruigen is.

Tabel 13. Aantalsverloop van een selectie van moerasvogels ingedeeld in ecologische vogelgroepen in de Riethaere, Verlengde Riethaere en de oeverlanden van het Drontermeer in de periode 1994-2013.

Soort	1994	95	96	97	98	99	2000	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	2013
<i>Roerdomp-groep</i>	67	86	86	106	117	96	117	126	107	119	143	129	112	128	121	117	131	114	109
Roerdomp	0	1	1	2	3	2	2	2	3	2	4	3	2	2	2	1	3	2	3
Snor	1	-	-	2	-	4	8	7	1	3	4	5	5	9	11	13	18	13	12
Kleine karekiet	66	84	83	98	102	85	97	107	102	102	130	113	91	103	93	92	101	85	81
Grote karekiet	0	1	-	1	4	1	3	2	1	1	1	1	1	1	1	0	0	1	1
Baardmannetje	0	0	2	3	8	4	7	8	0	11	4	7	13	13	14	11	9	13	12
<i>Rietzanger-groep</i>	42	44	53	52	69	76	95	85	97	108	132	116	92	132	137	132	166	142	131
Bruine kiekendief	0	1	3	2	4	2	4	3	4	4	5	4	3	3	3	2	3	2	3
Waterral	1	5	5	4	9	10	18	11	14	9	11	11	8	9	11	9	10	10	9
Rietzanger	0	3	9	9	5	14	24	17	19	27	34	25	18	35	45	44	62	53	54
Rietgors	41	35	36	37	51	50	49	54	60	68	82	76	63	85	78	77	91	77	65
<i>Blauwborst-groep</i>	1	4	7	8	13	12	9	9	6	12	16	15	12	13	16	14	15	16	11
Blauwborst	1	4	7	6	9	11	8	9	4	10	9	12	9	11	15	10	11	11	8
Sprinkhaanzanger	0	0	0	2	4	1	1	0	2	2	7	3	3	2	1	4	4	5	3

vervolg tabel 13

<i>Grasmus-groep</i>	20	13	6	16	5	14	9	10	15	15	15	17	10	13	12	7	4	9	10
Bosrietzanger	20	13	6	16	5	14	9	10	15	15	15	17	10	13	12	7	4	9	10
<i>Rietgors-groep</i>	42	39	43	45	64	62	58	63	66	80	98	91	75	96	94	91	106	93	76
Blauwborst	1	4	7	6	9	11	8	9	4	10	9	12	9	9	15	10	11	11	8
Sprinkhaanzanger	0	0	0	2	4	1	1	0	2	2	7	3	3	2	1	4	4	5	3
Rietgors	41	35	36	37	51	50	49	54	60	68	82	76	63	85	78	77	91	77	65

5.3. Aantalsverloop Verlengde Riethaere, Kleine Woldweg en Overige Landschapselementen

In deze paragraaf wordt de ontwikkeling van broedvogels van de overige reservaten van het object Oosterwolde op een rij gezet vanaf 2004. Het gaat om de Verlengde Riethaere, het reservaat aan de Kleine Woldweg en de overige landschapselementen.

Verlengde Riethaere

De Verlengde Riethaere bestaat uit rietland en oude rietruigte. In het centrum is open water aanwezig, waarin nestvlotjes van Zwarte Sterns liggen en bovendien aantrekkelijk is voor diverse eendensoorten. Middels het sturen van het waterpeil staat het riet gedurende het hele jaar met de stengels in het water (waterpeil is volledig is afgestemd op de randvoorwaarden voor kritische weidevogels Zomertaling-groep). Er heeft in de jaren 2004-2013 geen rietooft plaatsgevonden. In het meest oostelijke blok van de Verlengde Riethaere was sprake van deels plat liggend rietland. Het is interessant om te bekijken of het uitblijven van maaien consequenties heeft voor de aanwezige kritische moerasvogels, bijvoorbeeld omdat het gebied hierdoor meer verruigt. In tabel 14 is het aantalsverloop weergegeven.

Uit de tabel blijkt dat het reservaat van belang is voor diverse kritische moerasvogels en eenden soorten. Het gaat vooral om soorten van de Roerdomp-groep, die fungeren als goede indicatorsoorten voor structuurrijk overjarig nat rietland (waterriet) en soorten van de Zomertaling-groep, die fungeren als goede indicatorsoorten voor nat en structuurrijk grasland met plaatselijk open ondiep water. Soorten van de Roerdomp-groep (Roerdomp, Snor, Kleine Karekiet en Baardman) laten over de tien jaren een tamelijk stabiel aantalsverloop zien. Meest opvallend in deze groep is de “terugkeer” van de Roerdomp, na afwezigheid in de periode 2010-2012 en de lichte afname van de Snor. Kleine Karekiet en Baardman bleven nagenoeg stabiel.

Soorten van de Rietzanger-groep (Bruine Kiekendief,

Waterral, Rietzanger en Rietgors) laten een wisselend beeld zien. Na afwezigheid in 2012 was weer een paar Bruine Kiekendieven aanwezig. Waterral en Rietzanger bleven nagenoeg stabiel en de Rietgors nam iets af.

Vogelsoorten die verlande rietvegetaties met struikopslag en ruigtes aantrekkelijk vinden, zoals de Blauwborst-groep en Grasmus-groep (Blauwborst, Bosrietzanger en Sprinkhaanzanger) vertonen vanaf 2004 geen duidelijke toename, zodat er (vooralsnog) geen sprake lijkt te zijn van een sterke verruiging van de rietvelden in de Verlengde Riethaere, bijvoorbeeld veroorzaakt door het uitblijven van maaien van een deel van het riet.

De kritische soorten van de Zomertaling-groep (Slobeend en Zomertaling) zijn vanaf 2004 licht gestegen. In 2012 ontbraken beide soorten echter, maar in 2013 werden weer meerdere paren vastgesteld. Kuifeend en Krakeend namen beide toe. In zijn totaliteit bleek 2013 een gemiddeld jaar in aantal territoria per jaar.

Kleine Woldweg

Het centrum van het reservaat bestaat uit een perceel vochtig schraal grasland en het noordelijke en zuidelijke perceel uit weidevogelgrasland. Het noordelijke perceel wordt begraaasd door schapen.

Kleurrijke Gele Lis in de Verlengde Riethaere, 10 juni 2013.

Tabel 14. Aantalsverloop van broedvogels in de Verlengde Riethaere in de periode 2004-2013.

Verlengde Riethaere	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Roerdomp	1	1	1	1	1	1	0	0	0	1
Knobbelzwaan	1	3	4	3	2	2	3	2	2	3
Grauwe Gans	1	1	3	2	3	3	2	3	5	4
Nijlgans	0	1	1	1	0	0	1	1	0	0
Bergeend	1	1	1	1	1	1	1	0	0	1
Krakeend	2	0	1	2	3	2	1	2	2	5
Wintertaling	0	0	1	0	1	1	0	0	0	0
Zomertaling	0	1	2	2	2	2	2	1	0	2
Slobeend	0	2	1	1	1	0	0	1	0	2
Tafeleend	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
Kuifeend	0	1	1	2	1	1	2	2	2	3
Bruine Kiekendief	1	1	1	1	1	1	0	1	0	1
Fazant	0	0	0	0	1	1	2	2	2	1
Waterral	2	3	5	2	3	4	3	4	3	3
Waterhoen	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
Zwarte Stern	0	1	1	0	0	1	0	1	1	1
Visdief	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kievit	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Koekoek	0	0	1	0	0	0	1	1	0	0
Blauwborst	1	0	0	2	2	2	1	2	2	1
Merel	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Sprinkhaanzanger	0	1	0	0	0	0	1	2	1	1
Snor	0	0	2	2	4	5	6	6	7	4
Rietzanger	6	6	3	4	9	11	12	17	12	13
Bosrietzanger	2	2	4	3	2	1	0	1	1	3
Kleine Karekiet	14	19	19	15	25	20	24	23	20	19
Tuinfluit	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
Fitis	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
Baardman	2	0	1	3	4	5	4	4	3	4
Kneu	0	0	0	1	0	0	0	1	1	1
Rietgors	17	19	19	17	20	18	22	24	16	13
Totaal territoria	53	63	72	67	86	82	89	101	82	87

In de wintermaanden wordt het centrale vochtige graslandperceel begraasd door paarden. In het centrale deel komt veel rietopslag voor. Er heerst een aangepast waterpeil. De hoogte van de boven- en ondergrens van het gewenste oppervlaktewaterregime is gebaseerd op natuur (Associatie Grote boterbloem en Waterkruiskruid en Subassociatie van Scherpe zegge) en is conform de bestaande hoogte van de oppervlaktewaterpeilen. De hoogte van de grondwatersturingsstand is in de periode oktober-juli gebaseerd op het gewenste grondwaterregime van >0 m –mv en in de periode augustus-september van 0-0,20 m –mv. In tabel 15 is het aantalsverloop

weergegeven.

De ontwikkelingen in het reservaat laat zien dat de weidevogels (Grutto-groep en Kievit-groep) het niet goed doen. Vanaf 2007 ontbraken Grutto, Wulp, Tureluur en Veldleeuwerik en vanaf 2009 is de Kievit niet meer vastgesteld. In 2013 is hier geen verandering in gekomen. De Graspieper laat een toename zien. Soorten die het de laatste jaren wel goed doen in het reservaat zijn moerasvogels en dan met name de Rietzanger en Kleine Karekiet, al bleken 2012 en 2013 wat magere jaren te zijn.

Tabel 15. Aantalsverloop van broedvogels in het reservaat aan de Kleine Woldweg in de periode 2004-2013.

Kleine Woldweg	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Knobbelzwaan	0	1	1	1	1	1	1	2	3	1
Krakeend	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Zomertaling	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Kuifeend	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Bruine Kiekendief	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0
Fazant	0	0	0	0	0	0	1	1	2	2
Waterral	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0
Kwartelkoning	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
Scholekster	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0
Kievit	1	0	2	1	1	0	0	0	0	0
Watersnip	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Grutto	3	2	1	0	0	0	0	0	0	0
Wulp	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0
Tureluur	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0
Veldleeuwerik	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0
Graspieper	4	4	2	1	0	1	1	2	3	4
Gele Kwikstaart	0	0	0	1	0	0	1	0	0	1
Witte Kwikstaart	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Blauwborst	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0
Sprinkhaanzanger	1	1	0	1	0	1	1	0	0	0
Rietzanger	6	1	5	6	4	8	7	13	6	6
Bosrietzanger	1	4	1	5	7	4	3	3	2	3
Kleine Karekiet	5	5	6	13	14	8	13	16	13	11
Kneu	1	2	0	1	1	1	0	0	2	1
Rietgors	15	18	16	18	18	21	22	20	15	15
Totaal territoria	41	45	39	50	48	47	52	61	47	45

Overige landschapselementen

Ten zuiden van de Riethaere liggen langs een groot deel van de Grote Woldweg landschapselementen (zie bijlage 1 voor exacte ligging). De landschapselementen bestaan voornamelijk uit knotwilgen en jonge opslag van zwarte elzen met een ondergroei van rietruigte en bramen. De opslag wordt periodiek afgezet, dus vrijwel jaarlijks wordt een deel van de knotwilgen geknot en een deel van de elzen volledig afgezet. Op plaatsen waar de opslag is verwijderd ontstaat in het voorjaar een rietruigte, die interessant is voor bijvoorbeeld de Bosrietzanger, Grasmus en Kneu.

De landschapselementen zijn met name interessant voor vogelsoorten van jong bos en struweel- en struikvogels. Het gaat over het algemeen om

algemene broedvogelsoorten. Toch worden er ook Rode Lijstsoorten vastgesteld. De Spotvogel wordt namelijk vrijwel jaarlijks vastgesteld in de jonge opslag, evenals de Kneu in meer ruigtepercelen.

In de winter van 2011/2012 was een fors deel van de landschapselementen afgezet, waarmee wat lagere aantallen werden vastgesteld in 2012. In 2013 was het totale aantal territoria een stuk hoger. Soorten van dichtere struwelen of jonge opslag (Vink, Spotvogel) namen iets toe of verschenen weer. Ruigtesoorten deden het dit jaar ook beter, zoals de Grasmus, Bosrietzanger en Kneu. In tabel 16 is het aantalsverloop van de afgelopen negen jaar weergegeven.

Tabel 16. Aantalsverloop in de overige landschapselementen in de periode 2005-2012.

Landschapselementen	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Knobbelzwaan	0	0	0	0	0	0	1	1	0	1
Holenduif	0	0	0	0	0	0	1	1	1	0
Houtduif	0	0	4	2	1	2	0	1	1	1
Boerenzwaluw	0	0	0	0	2	1	1	2	1	0
Huiszwaluw	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
Witte Kwikstaart	0	0	1	0	1	1	0	1	0	0
Winterkoning	2	2	2	4	2	3	3	0	2	2
Heggenmus	5	1	2	1	0	1	0	1	1	0
Roodborst	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
Roodborsttapuit	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Merel	2	3	5	3	3	3	3	1	2	3
Rietzanger	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
Bosrietzanger	0	0	4	2	2	1	6	1	3	5
Kleine Karekiet	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
Spotvogel	0	3	2	1	2	0	2	5	0	1
Grasmus	0	1	1	2	2	3	2	5	4	6
Tuinfluitier	2	2	5	2	2	1	3	2	0	0
Tjiftjaf	1	4	6	4	2	4	3	9	4	4
Fitis	0	1	4	4	4	1	3	1	2	0
Pimpelmees	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0
Koolmees	0	0	2	1	1	1	0	0	0	1
Gaai	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Spreeuw	0	0	0	0	2	1	1	1	0	1
Huisemus	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0
Ringmus	0	0	4	4	2	2	2	2	0	1
Vink	0	1	2	3	2	2	4	4	2	3
Groenling	0	0	0	1	0	0	0	0	1	1
Putter	0	0	0	0	1	2	2	0	1	1
Kneu	1	4	2	3	2	1	2	3	3	5
Rietgors	0	0	0	0	1	1	0	0	1	0
Totaal territoria	13	22	46	38	35	32	42	43	29	38

6. Literatuur

- VAN BEUSEKOM R., HUIGEN P., HUSTINGS F., DE PATER K. & THISSEN J. (RED.) 2005. Rode Lijst van de Nederlandse broedvogels. Tirion Uitgevers B.V., Baarn.
- DEUZEMAN S.B. 2004. Broedvogels van Polder Oosterwolde in 2004. SOVON-inventarisatierapport 2004/43. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- DEUZEMAN S.B. 2006. Broedvogels van Polder Oosterwolde in 2005. SOVON-inventarisatierapport 2006/01. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- DEUZEMAN S.B. 2007a. Broedvogels van Polder Oosterwolde in 2006. SOVON-inventarisatierapport 2007/02. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- DEUZEMAN S.B. 2007b. Broedvogels van Polder Oosterwolde in 2007. SOVON-inventarisatierapport 2007/46. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- DEUZEMAN S.B. 2009. Broedvogels van Polder Oosterwolde in 2008. SOVON-inventarisatierapport 2009/02. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- DEUZEMAN S.B. 2010. Broedvogels van Polder Oosterwolde in 2009. SOVON-inventarisatierapport 2010/04. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- DEUZEMAN S.B. 2011. Broedvogels van Polder Oosterwolde in 2010. SOVON-inventarisatierapport 2011/07. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- DEUZEMAN S.B. 2013a. Broedvogels van Polder Oosterwolde in 2011. SOVON-rapport 2013/13. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- DEUZEMAN S.B. 2013b. Broedvogels van Polder Oosterwolde in 2012. SOVON-rapport 2013/43. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- DEUZEMAN S.B. & VAN WIJHE E. 2011. Broedvogels van de eilanden in de Veluwerandmeren in 2010. SOVON-inventarisatierapport 2011/15. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- VAN DIJK A.J. & BOELE A. 2011. Handleiding SOVON Broedvogelonderzoek. SOVON Vogelonderzoek, Nijmegen.
- HUSTINGS M.F.H., KWAK R.G.M., OPDAM P.F.M. & REIJNEN M.J.S.M. 1985. Vogelinventarisatie. PUDOC, Wageningen en Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels. Zeist.
- LOK 2000. Broedvogels van de Polder Oosterwolde in 2000. Rapport in eigen beheer.
- LOK 2003. Broedvogels van de Polder Oosterwolde in 2003. Rapport in eigen beheer.
- VAN MANEN W. 2001. Broedvogels van Arkemheen in 2001. SOVON-inventarisatierapport 2001/19. SOVON, Beek-Ubbergen.
- VAN MANEN W. & VAN DIERMEN J. 2006. Broedvogels van Arkemheen in 2005. SOVON-inventarisatierapport 2006/05, SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- TEUNISSEN W.A. & VAN KLEUNEN A. 2001. Weidevogels inventariseren in cultuurland. Handleiding Nationaal Weidevogelmeetnet. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- TEUNISSEN W. & SOLDAAT L. 2006. Recente aantalontwikkeling van weidevogels in Nederland. De Levende Natuur: 107:70-74.

Bijlage 1. Overzichtskaart met deelgebieden

Bijlage 2. Interpretatiecriteria

1. Grenzen waartussen waarnemingen waarschijnlijk betrekking hebben op broedvogels;
2. Aantal waarnemingen dat is vereist tussen de datumgrenzen;
3. Aantal waarnemingen dat is vereist in hele periode;
4. Afstand waarbinnen twee waarnemingen die niet tijdens hetzelfde bezoek zijn gedaan, worden beschouwd als van hetzelfde territorium. In geval van meer dan twee waarnemingen is voor de grootte van een territorium maximaal 1,5 maal de fusie-afstand aangehouden.

Soort	1a	1b	2	3	4
Knobbelzwaan	15-4	20-7	1	2	2500
Grauwe Gans	24-2	15-4	1	1	2500
Soepgans	24-2	15-4	1	1	2500
Grote Canadese Gans	27-3	30-6	1	2	2500
Nijlgans	10-3	15-5	1	2	2500
Kuifeend	10-5	30-6	1	1	1000
Krakeend	15-4	15-6	1	1	1000
Slobeend	15-4	30-6	1	1	1000
Wilde Eend	27-3	10-5	1	1	1000
Soepeend	27-3	10-5	1	2	1000
Wintertaling	25-4	30-6	1	1	1000
Dodaars	5-4	10-7	1	1	500
Fuut	10-4	15-6	1	2	1000
Wespendief	15-5	10-8	1	1	1000
Zeearend	27-1	20-6	2	3	2500
Havik	27-1	15-7	1	2	1000
Sperwer	24-2	15-7	1	2	500
Buizerd	27-1	15-7	1	2	1000
Waterhoen	15-4	15-6	1	1	300
Meerkoet	15-4	10-6	1	2	500
Kleine Plevier	10-5	15-7	1	1	1000
Houtsnip	10-3	20-7	1	1	1000
Tureluur	15-4	15-6	1	1	1000
Holenduif	24-2	31-7	1	1	500
Houtduif	15-4	31-7	1	1	300
Turkse Tortel	10-3	20-8	1	1	300
Zomertortel	25-4	20-7	1	1	300
Koekoek	5-5	25-6	1	1	1000
IJsvogel	27-3	15-5	1	2	2000
Grote Bonte Specht	24-2	30-6	1	1	300
Kleine Bonte Specht	27-1	20-6	1	1	500
Wielewaal	5-5	15-7	1	1	500
Ekster	27-1	30-6	1	1	500
Gaai	27-3	10-7	1	1	500
Zwarte Kraai	24-2	30-6	1	1	500
Goudhaan	5-4	30-6	1	1	300
Vuurgoudhaan	25-4	30-6	1	1	300
Pimpelmees	10-3	30-6	1	1	300
Koolmees	10-3	30-6	1	1	300
Matkop	27-1	30-6	1	1	500
Boerenwaluw	15-5	30-6	2	2	1000
Staartmees	24-2	31-5	1	1	500
Tjiftjaf	5-4	20-7	1	1	300
Fitis	10-4	30-6	1	1	300

vervolg bijlage 2

Braamsluiper	25-4	30-6	1	1	300
Grasmus	20-4	10-7	1	1	300
Tuinfluiter	25-4	20-7	1	1	300
Zwartkop	10-4	20-7	1	1	300
Sprinkhaanzanger	25-4	20-7	1	1	300
Spotvogel	5-5	15-7	1	1	300
Bosrietzanger	5-5	20-7	1	1	300
Kleine Karekiet	30-4	10-7	1	1	300
Rietzanger	20-4	10-7	1	1	300
Boomklever	10-2	31-5	1	1	300
Boomkruiper	27-1	20-6	1	1	300
Winterkoning	27-1	20-7	1	1	300
Spreeuw	27-3	31-5	1	1	300
Merel	24-2	15-7	1	1	300
Zanglijster	15-4	30-6	1	1	300
Grote Lijster	24-2	31-5	1	1	500
Grauwe Vliegenvanger	10-5	10-8	1	1	300
Roodborst	25-4	30-6	1	1	300
Nachtegaal	30-4	20-6	1	1	300
Gekraagde Roodstaart	25-4	30-6	1	1	300
Roodborsttapuit	10-3	15-7	1	1	300
Heggenmus	5-3	10-7	1	1	300
Huismus	5-3	20-6	1	1	300
Ringmus	27-3	15-6	1	1	300
Witte Kwikstaart	27-3	10-7	1	2	300
Boompieper	10-4	10-7	1	1	300
Vink	15-4	20-7	1	1	300
Keep	10-5	20-7	2	2	300
Groenling	10-4	20-6	1	1	300
Putter	27-3	15-7	1	1	300
Kneu	20-4	20-7	1	1	500
Goudvink	27-3	31-7	1	1	500
Appelvink	10-3	20-6	1	1	300
Rietgors	10-4	30-6	1	1	300

Bijlage 3. Landelijke broedvogeltrends van soorten in Polder Oosterwolde, waarvan uit tenminste twee jaren gegevens voorhanden zijn. De trends beslaan de periode 1990-2012, het eerste jaar is gesteld op 100.

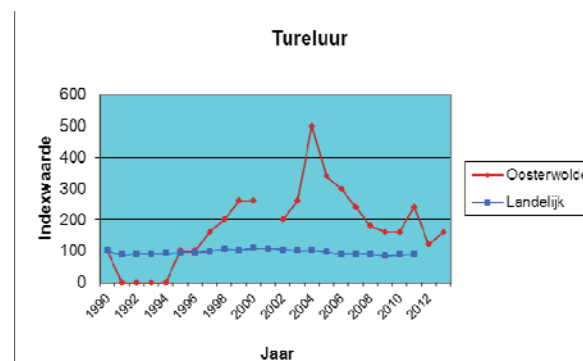
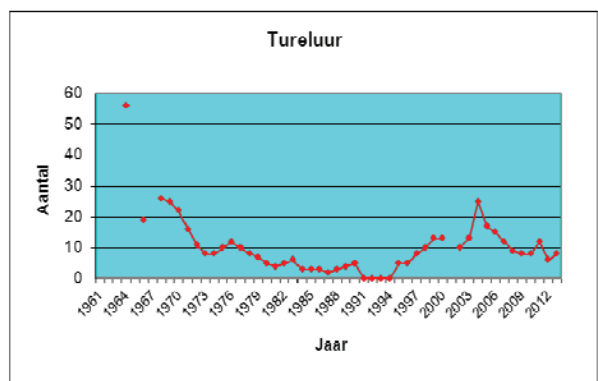
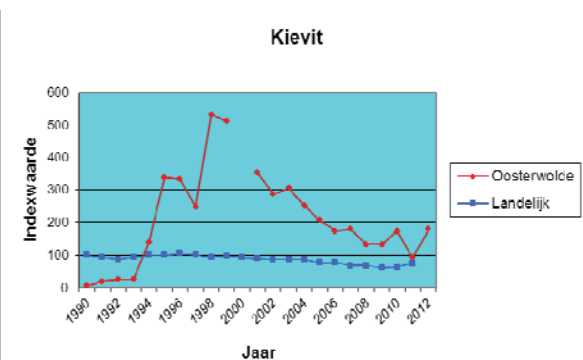
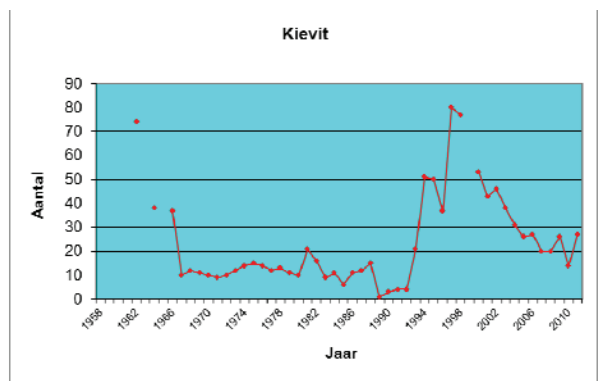
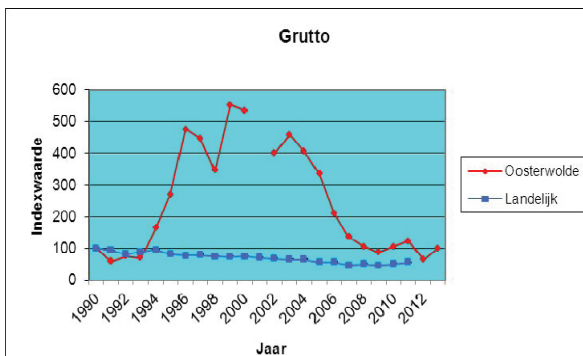
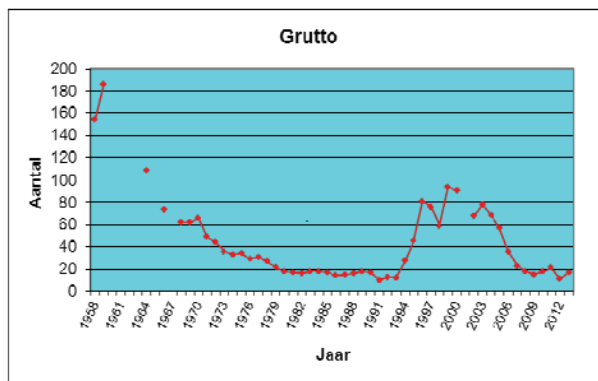
Knobbelzwaan		Ekster	
Grauwe Gans		Gaai	
Kolgans		Zwarte Kraai	
Canadese Gans		Buidelmees	
Brandgans		Pimpelmees	
Nijlgans		Koolmees	
Bergeend		Baardman	
Krooneend		Veldleeuwerik	
Tafeleend		Boerenzwaluw	
Kuifeend		Huiszwaluw	
Krakeend		Staartmees	
Smient		Tjiftjaf	
Slobeend		Fitis	
Wilde Eend		Braamsluiper	
Zomertaling		Grasmus	
Wintertaling		Tuinfluitier	
Kwartel		Zwartkop	
Fazant		Sprinkhaanzanger	
Roerdomp		Snor	
Purperreiger		Spotvogel	
Dodaars		Bosrietzanger	
Fuut		Kleine Karekiet	
Bruine Kiekendief		Rietzanger	
Buizerd		Grote Karekiet	
Waterral		Winterkoning	
Waterhoen		Spreeuw	
Meerkoet		Merel	
Scholekster		Zanglijster	
Kleine Plevier		Roodborst	
Kievit		Blauwborst	
Watersnip		Roodborsttapuit	
Grutto		Heggenmus	
Wulp		Huismus	
Tureluur		Ringmus	
Zwarte Stern		Gele kwikstaart	
Visdief		Witte Kwikstaart	
Holenduif		Graspieper	
Houtduif		Vink	
Zomertortel		Groenling	
Koekoek		Putter	
Ransuil		Kneu	
IJsvogel		Rietgors	

Bijlage 4. Aantallen weidevogels in het weidevogelreservaat vanaf 1958 (naar gegevens Adrie Hottinga).

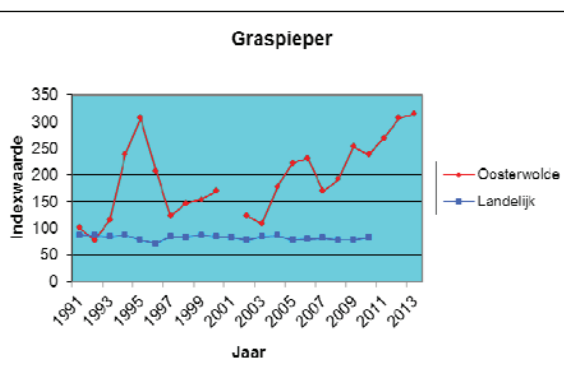
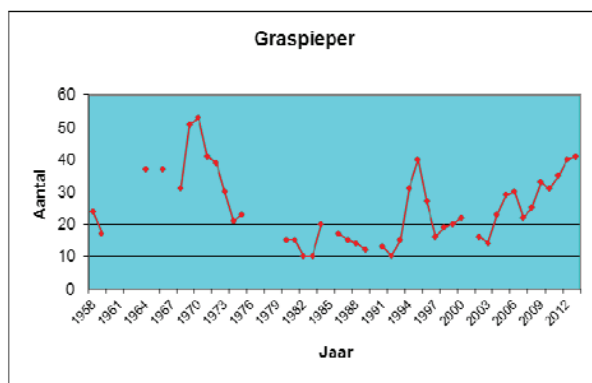
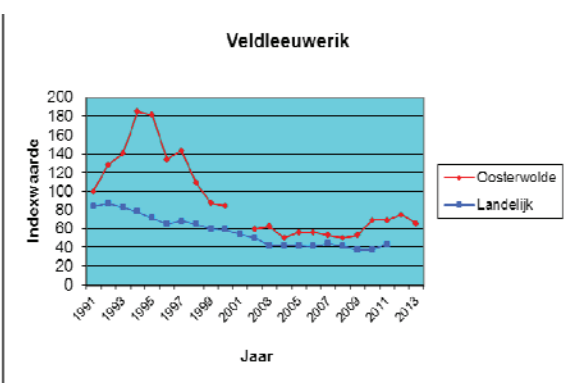
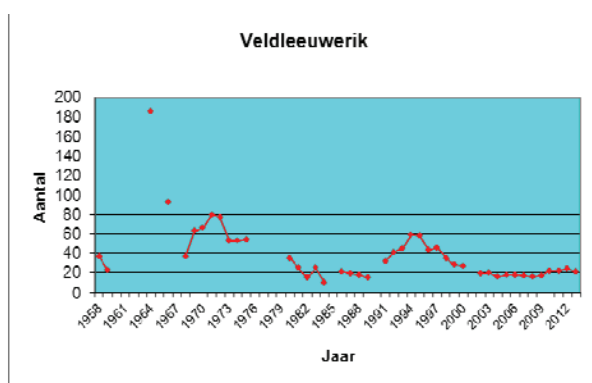
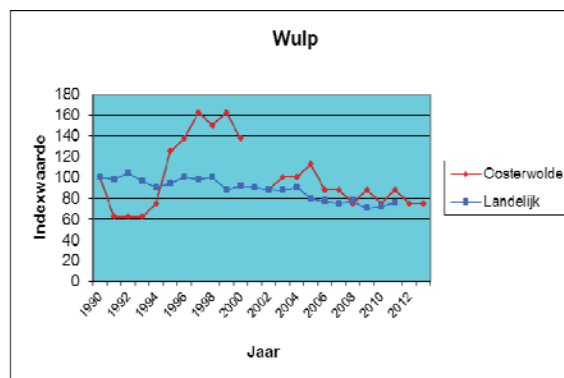
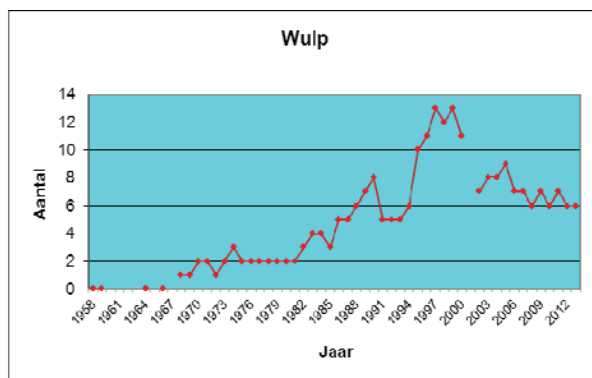
Jaar	Zota	Slob	Kuif	Schol	Kievit	Kemp	Wasn	Grutto	Wulp	Turel	Veldl	Grasp
1958	2	6		4	132	38	4	154	0	37	37	24
1959		9		3	93	40		186	0	43	23	17
1960												
1961												
1962												
1963												
1964				0	74	19		109	0	56	185	37
1965												
1966	9	13		0	38	23		74	0	19	93	37
1967												
1968				2	37	12		62	1	26	37	31
1969	8	6		6	10	4	5	62	1	25	63	51
1970	11	9		7	12	11	4	66	2	22	66	53
1971	9	6		7	11	9	6	49	2	16	80	41
1972	11	6		6	10	12	5	44	1	11	77	39
1973	6	4		8	9	6	4	36	2	8	53	30
1974	8	4		12	10	8	4	33	3	8	53	21
1975	11	2		13	12	6	4	34	2	10	54	23
1976	0			14	14	0	1	29	2	12		
1977	1			16	15	0	3	31	2	10		
1978	1			16	14	0	4	27	2	8		
1979	3			7	12	0	3	22	2	7		
1980	3	4		7	13	0	3	18	2	5	35	15
1981	1	2		9	11	0	3	17	2	4	25	15
1982	1	3		10	10	0	2	16	3	5	15	10
1983	1	0		6	21	0	4	18	4	6	25	10
1984	1	0		12	16	0	3	18	4	3	10	20
1985	1	1		11	9	0	0	17	3	3		
1986	1	1		12	11	0	0	14	5	3	21	17
1987	1	1		8	6	0	0	15	5	2	19	15
1988	1	2		8	11	0	0	16	6	3	18	14
1989	2	3		9	12	0	0	18	7	4	15	12
1990	1	3		8	15	0	0	17	8	5		
1991	0	1		6	1	0	0	10	5	0	32	13
1992	1	0		2	3	0	0	13	5	0	41	10
1993	3	0		0	4	0	0	12	5	0	45	15
1994	3	0		0	4	0	0	28	6	0	59	31
1995	4	4		4	21	0	0	46	10	5	58	40
1996	4	7		5	51	0	0	81	11	5	43	27
1997	8	8		5	50	0	1	76	13	8	46	16
1998	9	8		4	37	1	0	59	12	10	35	19
1999	4	12		3	80	0	1	94	13	13	28	20
2000	9	7		4	77	1	1	91	11	13	27	22
2001												
2002	5	7		3	53	1	1	68	7	10	19	16
2003	6	7		2	43	0	2	78	8	13	20	14
2004	7	5	4	3	46	0	1	69	8	25	16	23
2005	6	10	6	2	38	0	1	57	9	17	18	29
2006	5	9	7	2	31	0	1	36	7	15	18	30
2007	3	6	8	2	26	0	1	23	7	12	17	22
2008	3	7	9	2	27	0	0	18	6	9	16	25

vervolg bijlage 4

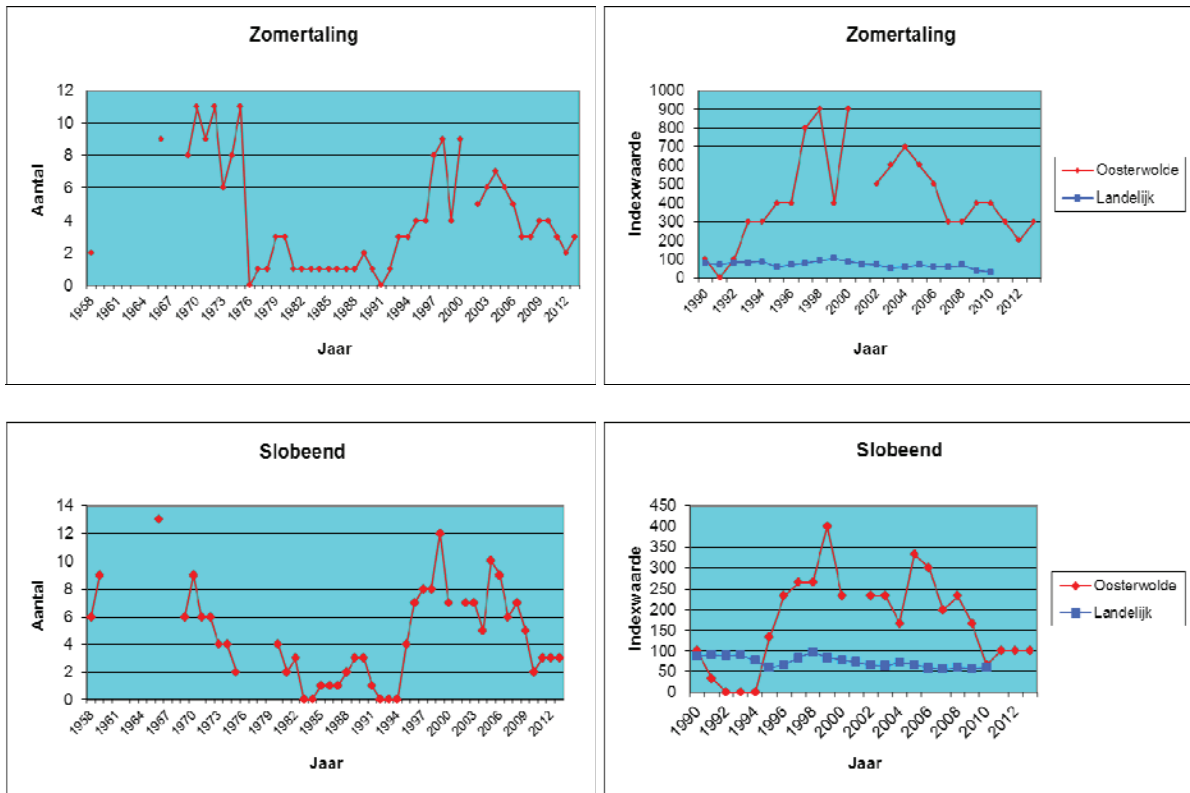
2009	4	5	9	0	20	0	0	15	7	8	17	33
2010	4	2	8	3	20	0	0	18	6	8	22	31
2011	3	3	5	3	26	0	0	21	7	12	22	35
2012	2	3	5	2	14	0	0	11	6	6	24	40
2013	3	3	7	3	27	0	0	17	6	8	21	41

Bijlage 5. Aantalsverloop van de Grutto, Kievit en Tureluur, vergeleken met de landelijke index.

Bijlage 6. Aantalsverloop van de Wulp, Veldleeuwerik en Graspieper, vergeleken met de landelijke index.

Bijlage 7. Aantalsverloop van de Zomertaling en de Slobeend, vergeleken met de landelijke index.

Uit deze PDF zijn de stippenkaarten verwijderd. Voor aanvullende gegevens kunt u contact opnemen met Petra Verburg (petra.verburg@sovon.nl)

Sovon Vogelonderzoek Nederland

Postbus 6521
6503 GA Nijmegen
Toernooiveld 1
6525 ED Nijmegen
T (024) 7 410 410

E info@sovon.nl
I www.sovon.nl

